

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

VILHELMAS ŠULCAS

II kurso studentas

JAPONIJOS JŪRINIAI TERITORINIAI GINČAI IR SPRENDIMŲ STRATEGIJOS

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: doc. dr. K. Andrijauskas

Vilnius, 2020

R1

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

.....

(parašas)

(v., pavardė)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)
komisijos sekretoriaus/ės parašas

.....

(Gynimo

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

TURINYS

TURINYS.....	3
ĮVADAS.....	4
1. TERITORINIŲ KONFLIKTŲ PROBLEMATIKA.....	10
1.1 TERITORINIŲ KONFLIKTŲ SAMPRATA.....	10
1.2 JŪRINIŲ TERITORINIŲ KONFLIKTŲ SAMPRATA.....	12
1.3 JŪRINIŲ TERITORIJŲ APIBRĖŽIMAS TARPTAUTINĖJE SISTEMOJE.....	16
2. JAPONIJOS TERITORINIAI KONFLIKTAI IR STRATEGIJOS SU KINIJA.....	18
2.1 SENKAKŲ ARCHIPELAGO GINČO ISTORINĖ GENEZĖ.....	18
2.2 JAPONIJOS STRATEGIJOS SPRENDŽIANT SENKAKŲ GINČĄ SU KINIJA.....	21
3. JAPONIJOS TERITORINIAI KONFLIKTAI IR STRATEGIJOS SU RUSIJA.....	24
3.1 ŠIAURINIŲ TERITORIJŲ GINČO ISTORINĖ GENEZĖ.....	24
3.2 JAPONIJOS STRATEGIJOS SPRENDŽIANT TERITORINIUS GINČUS SU RUSIJA.....	27
4. JAPONIJOS TERITORINIAI KONFLIKTAI IR STRATEGIJOS SU P. KORĖJA.....	33
4.1 TAKEŠIMOS TERITORIJOS GINČO ISTORINĖ GENEZĖ.....	33
4.2 JAPONIJOS STRATEGIJOS SPRENDŽIANT TERITORINIŲ GINČĄ SU P. KORĖJA.....	36
IŠVADOS.....	39
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	41
SUMMARY.....	43

IVADAS

Temos aktualumas. Pietryčių Azijos – Ramiojo vandenyno regionas dažniausiai yra siejamas su didžiausia grėsmė, kur gali kilti didelio masto karinis konfliktas. Pagrindinė grėsmė kyla dėl augančios Kinijos Liaudies Respublikos (toliau – Kinijos) ekonominės bei lygiagrečiai karinės galios, Japonijos remilitarizacijos procesų¹. Tačiau ir kitų valstybių pozicijos taip pat kelią grėsmę regiono saugumui: Š. Korėjos ir P. Korėjos konfliktas, Vietnamo ir Kinijos teritoriniai ginčiai ir t.t. Pagrindinė ginčų esmė šiame regione yra jūriniai teritoriniai konfliktai, kurių nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos Azijos – Ramiojo vandenyno regione kilo 61². Šio regiono tarpvalstybiniai teritoriniai konfliktai išsiskiria tuo, kad didžioji dauguma jų yra jūrinio, o ne kontinentinio pobūdžio.

Auganti Kinijos galia skatina Japonijos valdantįjį elitą pakeisti savo užsienio politiką, kuria jie vadovavosi XX a. II p., t.y. dėmesį koncentruoti į ekonominę vystymąsi, pasitikint ir remiantis JAV suteiktomis saugumo garantijomis. Taip pat šios šalies ekonominė stagnacija pastaraisiais metais sudarė sąlygas Japonijai imtis aktyvesnės ir stipresnės nacionalistinės užsienio politikos³. Japonijos pagrindinės užsienio politikos problemos yra susijusios su jos teritoriniais konfliktais. Japonija teritorinius ginčus turi ne su viena valstybe, jie tęsiasi ne vieną dešimtmetį todėl yra itin sudėtingi ir kompleksiški bei sudėtingai sprendžiami. Tai nulemia keli veiksniai:

- 1) Japonijos teritoriniai konfliktai su kitomis regiono valstybėmis yra šios šalies XIX a. pab. – XX a. pr. imperinės ekspansijos palikimas, kurio, skirtingai negu Vokietija po Antrojo pasaulinio karo, nesugebėjo atsisakyti.
- 2) Augantis nacionalizmas Japonijoje ir kitų Pietryčių Azijos – Ramiojo vandenyno regiono valstybių visuomenėse bei politikų gretose prisideda prie teritorinių konfliktų eskalacijos ir įtampos didėjimo.
- 3) Kompleksiška Pietryčių Azijos valstybių istorija XIX – XX a. Istorinio susitikimo tarp šio regiono valstybių stoka.
- 4) Kinijos galios augimas ir siekis susigrąžinti XIX – XX a. prarastas teritorijas regiono valstybių sąsnesugebėho.

---

¹ Hughes W., Christopher, Japan's Remilitarisation, 2010, p. 22.

² http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_territorial_disputes. [Žiūrėta 2018 - 10 - 06]

³ Logan, Justin, What would Japanese remilitarisation mean for Asian Power Dynamic?, 2012, p. 7.

- 5) Jūrinių teritorinių specifiškumas lyginant su kontinentinėmis teritorijomis: ekonominė nauda, saugumas ir strateginis pranašumas.

Kaip jau minėta, ši problema yra regioninio pobūdžio, todėl kitų žaidėjų įtaka nėra lemiamą. Vis dėl to, JAV vaidmuo čia taip pat svarbus, ypač kalbant apie Kinijos – Japonijos ginčą dėl Senkaku salų. Reikia pažymėti, kad JAV pati savavališkai negali išspręsti šių ginčų, o žvelgiant objektyviai ir svertų tą padaryti neturi. JAV pagrindinis siekis yra slopinti ginčų eskalacijas, kad jos neperžengtų ribų ir nevirstų tikrais kariniais konfliktais tarp šio regiono valstybių⁴.

Šaltojo karo laikotarpiu Japonija kartais buvo apibūdinama kaip taikos šalis, kartais pasirodydavo jos palyginimai su pokarine ir nacizmo atsisakiusia Vokietija. Priešingai nei tuo metu vykstantys žemyno sienų konfliktai, tokie kaip Kinijos ir sovietų konkurencija. Tačiau kai jūrinė siena buvo „atrasta“ ir apibrėžta aštuntojame dešimtmetyje, valstybių, siekiančių saugios jūrų zonos, procesas paspartėjo ir konkurencijos jūrose dėl ten esančių salų tapo tokios pat intensyvios kaip ir kontinentinių teritorijų varžybos.

Japonijos teritoriniai ginčiai apima tris salų grupes: Šiaurines Teritorijas (kitai vadinamas Kurilų salas, teritorinis ginčas su Rusijos Federacija); Senkaku salas (kinai jas vadinamas Diaoyu, konfliktas su Kinija; į salas pretenzijas taip pat reiškia Taivanas); taip pat jūrinis teritorinis ginčas dėl Takešimos salų (salos kitaip vadinamo Dokdo, ginčas su Pietų Korėja)⁵. Svarbu tai, kad pačiai Japonijai priklauso tik Senkaku salos, tačiau būtent dėl jų įtampa ir yra didžiausia visame regione.

Senkaku salų ginčo genezę galime laikyti 1895 m. Po Meiji restauracijos, Japonijos imperiją užėmė šias salas remdamasi teisiniu principu terra nullius⁶. 1951 m. San Francisko taikos susitarime buvo pažymėta, kad Senkaku salos išlieka integrali Japonijos valstybės dalis. 1972 m., pasibaigus JAV okupacijos laikotarpiui Okinavos teritorijoje (į kurią pateko ir Senkaku salos), Japonija *de jure* atgavo šių salų kontrolę. Kinijos tikslas buvo išlaikyti šių salų ginčą tarptautinėje sistemoje. Visgi, 2012 m. Japonija *de facto* ėmė kontroliuoti šias teritorijas, kadangi jas perpirko iš privačių savininkų. Tai sukėlė vieną didžiausių konfrontacijų tarp Kinijos ir Japonijos nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos.

Antrąją Japonijos jūrinių teritorijų ginčų grupę sudaro Takešimos salos. 1905 m. Japonijos vyriausybė nusprendė inkorporuoti šias salas į Japonijos imperiją. Visgi, 1954 m.

---

⁴ Manicom, James, IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes, 2006, Newcastle.

⁵ <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303532704579480660779784426> [Žiūrėta 2019 - 01 - 03]

⁶ <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2013/12/economist-explains-1> [Žiūrėta 2018 - 11 - 13]

Pietų Korėją pasiuntė į šias salas pakrantės apsaugą ir nuo to laiko kontroliuoja šias teritorijas. Japonija tris kartus kreipėsi į P. Korėjos vyriausybę su siūlymų ginčą perduoti Tarptautiniam Teisingumo Teismui, tačiau visus kartus P. Korėja atmetė šiuos pasiūlymo, tvirtindama, jog salų priklausomybė jai yra nekvestionuojama.

1875 m. pasirašyti Sant Peterburgo sutartis tarp Japonijos Imperijos ir Carinės Rusijos numatė, kad Japonija mainais į Kurilų salas atiduoda Sachalino teritorijas. 1945 m. rugpjūčio 8 d. tuometinė Sovietų Sąjunga pradėjo karinius veiksmus prieš Japoniją ir okupavo jos Šiaurines teritorijas – Kurilų salas. 1951 m. San Francisko sutartyje buvo numatyta, jog Šiaurinės Japonijos teritorijos yra šios šalies integrali dalis, tačiau pasirašant sutartį nedalyvavo Sovietų Sąjunga, todėl *de facto* teritorijos liko SSRS sudėtyje. 1956 m. SSRS pasiūlė dalį teritorijų gražinti Japonijai, tačiau pastaroji tokį pasiūlymą atmetė pareikalavo visų okupuotų teritorijų gražinimo. 2010 m. šias teritorijas aplankė tuometinis Rusijos prezidentas Dimitrijus Medvedevas, kuris buvo pirmasis tokio aukšto rango pareigūnas apsilankęs okupuotose teritorijose. Tokį gestą galima būtų vertinti kaip Rusijos sieki ir *de jure* inkorporuoti šias teritorijas į Rusijos Federaciją.

Taip pat svarbu pabrėžti, kad kadangi kiekvienas teritorinis ginčas vyksta su skirtingas galias ir įrankius turinčiomis valstybėmis, tiek ir esant visai skirtingam kontekstui, todėl Japonija siekdama išspręsti savo šalies jūrinių teritorinių ginčų problemas negali taikyti standartizuotos ar vienos strategijos.

Darbo problema. Tarptautinių santykių teorijose siūloma jūriniai teritoriniai konfliktai ir ginčai tyrinėti realizmo, liberalizmo arba struktūralizmo paradigmos. Svarbu tai, kad Japoniją reikia traktuoti kaip racionalius veiksmus priimančią valstybę (o tiksliau – Japonijos politinį elitą), naudojančią tam tikrus galios mechanizmus priklausomai nuo konteksto. Todėl liberalizmas ar struktūralizmas šiame darbe nesiremiama. Bene dažniausias realizmo atstovų siūlymas šiame kontekste yra remtis JAV galios buvimu regione. Visgi, vien to paaiškinti Japonijos skirtingas strategijas siekiant spręsti savo jūrinius teritorinius konfliktus nepakanka, todėl reikėtų kompleksiskai įvertinti Japonijos taikomas strategijas siekiant užtikrinti teritorinį integralumą.

Darbo tikslas. Pagrindinis šio darbo tikslas skambėtų taip – remiantis jūrinių teritorinių konfliktų teorija, išsiaiškinti, kokie esminiai faktoriai nulemia skirtingas Japonijos strategijas siekiant išspręsti jūrinius teritorinius ginčus su Kinija, Rusija ir Pietų Korėja.

Siekiant įgyvendinti šį tikslą yra keliami šie uždaviniai:

1. Atlikti jūrinių teritorinių konfliktų ir ginčų analizę akademinėje literatūroje.
2. Atskleisti Japonijos strategijas siekiant išspręsti teritorinius ginčus ir išryškinti skirtumus tarp jų.
3. Išsiaiškinti, kurie faktoriai Japonijos valstybei yra svarbiausi pasirenkant skirtingą strategiją.
4. Išsiaiškinti, kiek istoriniai aspektai yra svarbss sprendžiant ar eskaluojant jūrinius teritorinius ginčus.

Darbo objektas. Šio darbo objektas yra istorinis ir dabartinis Japonijos jūrinių teritorijų ginčų kontekstas, Japonijos, Kinijos, P. Korėjos ir Rusijos Federacijos veiksmai bei tarpusavio santykiai.

Metodologija. Šio tyrimo metodologija parinkta atsižvelgiant į keliamą tikslą ir uždavinius. Daugiausia darbe buvo remtasi analitiniu aprašomuoju metodu, jūrinių teritorinių konfliktų bei bendrais teritorinių konfliktų ginčų metodais.

Literatūra naudojama tyrime. Šiame tyrime panaudotą literatūrą galima būtų suskirstyti į du blokus.

- 1) Teritorinių konfliktų, jūrinių teritorinių konfliktų teoriją, tyrimo metodus ir taikymą analizuojančią literatūrą.
- 2) Moksliniai straipsniai analizuojantys Pietryčių Azijos – Ramiojo vandenyno regiono teritorinius konfliktus, straipsniai nagrinėjantys Japonijos jūrinius teritorinius konfliktus su Kinija, P. Korėja ir Rusija bei JAV įtaka šiame kontekste.

Norėčiau atkreipti dėmesį į kelias svarbiausias mokslines pozicijas, kur daugiausiai, nagrinėjami teorinės jūrinių teritorinių konfliktų klausimai.

Vienas iš svarbiausių ir reikšmingiausių tyrinėtojų, kuris pabandė išgryninti ir apjungti visų pagrindinių tarptautinių santykių mokslų disciplinas buvo James Manicom⁷. Autoriaus bene ryškiausias nuopelnas tyrinėjant teritorinius jūrinius konfliktus buvo tas, kad jis siekia surasti „trečiąjį tyrimo kelią“ ir pasiūlo savitą metodą kaip galimą būtų tirti tokio pobūdžio konfliktus.

---

⁷ Manicom, James , IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes, 2006, Newcastle, p. 4.

Teritorinis ginčas dėl teritorinių ribų yra nesutarimas tarp dviejų ar daugiau teritorinių subjektų, kurio esmė yra galutinis disponavimas ginčytinos teritorijos žemės valdymu.

Malcomas Andersonas tyrinėdamas teritorijos ir valstybės santykį moderniaisiais laikais (nors didžiausią dėmesį ir skyrė kontinentiniams teritoriniams konfliktams) atskleidė, jog kiekvienas tyrimas savo specifika. Anot autoriaus, tokiuose konfliktuose ypač didelį vaidmenį atlieka istorinė atmintis⁸.

Kitas tyrinėtojas H. Ben – Yehuda savo tyrime atskleidė, jog nagrinėjant jūrinius teritorinius konfliktus svarbu atkreipti dėmesį į kelis aspektus formuojant teorinį modelį: į režimo tipą bei visuomenės lūkesčius⁹. Tokiu būdu galima būtų suprasti kodėl vienu ar kitu atveju Japonijos valdantysis elitas renkasi skirtingas ginčo sprendimo strategijas.

Japonų tyrinėtojas Akihiro Iwashitasa savo tyrimuose nagrinėja teritorinius ginčus, tarp Japonijos ir trijų jos kaimynų: Rusijos, Pietų Korėjos ir Kinijos. Autorius savo tyrimuose derina empirinius duomenis su teoriniais lyginamosiomis studijomis, siekdamas išsiaiškinti šaltojo karo ir po šaltojo karo susidariusias pasienio problemas, susijusias su Japonija, ypač Šiaurinių teritorijų / Pietų Kurilų ginčą su Rusija; Takeshima / Dokdo su Pietų Korėja; ir Senkaku / Diaoyu su Kinija. Remiantis derybų su Sovietų Sąjunga ir Rusija istorija po antrojo pasaulinio karo, studijoje pateikiami daugybė praktinių pasiūlymų, kaip išspręsti šiuos tris ginčus, turinčius įtakos Rytų Azijai, bet ir teorinį modelį, kuriuo siekiama išspręsti kitus teritorinius klausimus visame pasaulyje¹⁰.

Atskiro paminėjimo reikia Paul Senese ir John Vasquez tyrimams¹¹. Anot autorių, ne visi teritoriniai ginčai pasibaigia besiginčijančių valstybių kariniu konfliktu. Savo tyrimuos autoriai pasitelkia teorinis ir empirinis teritorinių ginčų pavyzdžius siekdami vystyti teritorinių ginčų „kelį“, laipsniškumą link galimo karinio konflikto ar jo vengimo. Tai ypač aktualu tyrinėjant Japonijos atvejį, nes jos ginčai nevirto kariniais konfliktais. J. Vasquez siekia atskleisti, kad pati galios politikos praktika, kuria dažnai remiasi realizmo atstovai, ne užkerta kelią karui, bet iš tikrųjų padidinti jo atsiradimo tikimybę¹².

Atskiro paminėjimo reikalauja ir istoriografija bei tyrimai, kurie analizuoja Japonijos teritorinius ginčus su kaimyninėmis valstybėmis. Rusijos istorikai ginče dėl Šiaurinių teritorijų/Kurilų salų nuolat pabrėžia, kad iki XIX a. antros pusės – XX a. pr. šios teritorijos

---

⁸ Anderson, M., *Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World*, 1996, Cambridge.

⁹ Ben-Yehuda, H. *Territoriality and War in International Crises: Theory and Findings*, 2007.

¹⁰ Akihiro Iwashita, *Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects*. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016.

¹¹ Senese, Paul D.; Vasquez, John A. *The Steps To War: An Empirical Study*. Princeton, 2008, NJ: Princeton University.

¹² Vasquez, John A. *The Power of Power Politics: A Critique*. New Brunswick, 1983, NJ: Rutgers University.

priklausė tuometiniai Carinei Rusijos imperijai. Antrojo pasaulinio karo pabaigoje Sovietų Sąjunga tik „ištaisė“ istorinę neteisybę susigrąžindama šias prastas teritorijas¹³. Taip pat, yra remiamasi Stalino ir Ruzvelto susitarimu. Anot rusų istorikų, Ruzveltas Jaltos konferencijoje sutiko perduoti „visas“ (angl. all) salas Sovietų Sąjungai¹⁴. Visgi, japonų ir amerikiečių mokslininkai teigia, kad Jaltos susitarime niekada nebuvo pavartotas žodis „visas“ ir tik 1945 m. rugpjūtį Trumanas sutiko suteikti SSRS okupacijos teises „visoms“ Kurilų saloms, įskaitant piečiausias salas, kurios tradiciškai laikomos Hokaido dalimi. JAV vasltybės departamentas išaiškino Jaltos susitarimą, kuris numatė, kad sovietų okupacija piečiausiose Kurilų salose turėjo būti laikina karinė priemonė, kol bus sudaryta taikos sutartis tarp sovietų ir japonų taikos sutartis¹⁵. Japonų istoriografijoje dažnai yra pabrėžiama, jog Sovietų Sąjunga Hokaidui priklausiusias teritorijas okupavo jau po to, kai Japonija paskelbė apie pasitraukimą iš antrojo pasaulinio karo ir kapituliaciją prieš sąjungininkus¹⁶.

Darbe stengiasi panaudoti pačius naujausius mokslinius darbus, analizuojančius dabartinę situaciją Pietryčių Azijoje.

---

¹³ <http://www.morvesti.ru/analitika/1692/81075/> [žiūrėta 2020-02-19]

¹⁴ <http://www.ssri-j.com/SSRC/takai/takai-18-20170522.pdf>, p. 6. [žiūrėta 2019-06-27]

¹⁵ Bruce A. Elleman, Michael R. Nichols and Matthew J. Ouimet, A Historical Reevaluation of America's Role in the Kuril Islands Dispute, *Pacific Affairs*, Nr. 71, Nr. 4 (Winter, 1998-1999), p. 494-495.

¹⁶ Ten pat, p. 496.

1. Teritorinių konfliktų problematika

1.1 Teritorinių konfliktų samprata

Teritoriniai konfliktai išlieka itin svarbi karinių konfliktų tarp dviejų ar kelių valstybių priežastis tiek žvelgiant iš istorinės perspektyvos, tiek ir šių laikų realijų. Skaičiuojant nuo antrojo pasaulinio karo pabaigos iki dabartinių dienų, pasaulyje valstybės tarpusavyje dalyvavo apie 170 karinių konfliktų, kurių priežastis buvo ginčytinos teritorijos¹⁷. Valstybių varžymasis dėl teritorijų yra nulemtas kelių faktorių, tačiau tarptautinių santykių literatūroje yra išskiriamos kelios pagrindinės: istorinės (dažnai į šią sąvoką įeina ir psichologinė teritorijos reikšmė ir vertė valstybei bei jos piliečiams), ekonominės ir strateginės (į šį faktorių galime įtraukti ir galios pasidalinimą) reikšmės turinčios teritorijos. Didelį vaidmenį konflikte atlieka vidinės valstybės sąlygos, tokios kaip valdymo forma ir nacionalizmas, kurį neretai inspiruoja ir skatina valdantysis elitas. Toks reiškinys yra vadinamas „pragmatiniu nacionalizmu“¹⁸. Tokiu būdu nacionalizmą ir/ar patriotizmą valdantysis elitas gali panaudoti kaip savo pasirinktos strategijos legitimizavimui. Taip pat teritoriniai ginčai neretai šalia savęs dar turi reputacinį krūvį. Prikalsuomai nuo konteksto, tai kartais yra netgi svarbesnis veiksnys negu anksčiau minėtieji. Anot tyrinėtojo F. B. Walter, valstybė atsisako derybų strategijos, jeigu mano, kad tai neigiamai įtakos jos įvaizdį¹⁹. Kaip pavyzdį galime paminėti Folklando salų konfliktą. Galime daryti prielaidą, kad viena iš D. Britanijos atsakamųjų karinių veiksmų priežastčių buvo didžiosios valstybės statuso pažeminimas.

Bene svarbiausia priežastis, kuri nulemia ar valstybės konfliktuos yra jų geografinis išsidėstymas. Jeigu valstybių sienos ribojasi ar yra netoli viena kitos, tuomet teritorinių konfliktų tikimybė padidėja²⁰. Anot Mearsheimer, kuo konflikto žaidėjai yra labiau nutolę vienas nuo kito, tuo turi mažiau galimybę pakreipti kilusią konflikto kreivę sau naudinga kryptimi²¹.

Svarbu kaip valstybės siekia išspręsti ginčus: tai gali sukelti arba užkirsti kelią būti įtrauktoms į rimtus politinius, ekonominius ar karinius konfliktus. Jos taip pat renkasi ar šiuos nesutarimus būtina/neišvengiama eskaluoti, kuri gali privesti prie karinio konflikto²² ar

---

¹⁷ Huth K., Paul, *Stating your ground: Territorial Disputes and International Conflict*, p. 4.

¹⁸ Emmers, Ralf, *Geopolitics and Maritime Territorial Disputes in East Asia*, p. 1.

¹⁹ Walter B. F. "Explaining the Intractability of Territorial Conflict.", 2003, *International Studies Review* 5, p 138.

²⁰ Hensel, Paul R. "Territory: Theory and Evidence on Geography and Conflict." In *What Do We Know about War?* Edited by John A. Vasquez, Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2000., p. 39.

²¹ Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton.

²² Ten pat, p. 38.

atsitraukti ir susitaikyti su egzistuojančiu *status quo*. Teritoriniai konfliktų tyrinėjimai leidžia manyti, kad teritorines problemas valstybės yra kur kas dažniau linkusios spręsti, įtraukiant karines pajėgas, negu kitus tarpvalstybinius ginčus. Kaip teigia teritorinių konfliktų tyrinėtojas P. Hense, kad teritorijų vertė krizinėse situacijose dar tik padidėja, o tuo pačiu išauga ir išsiplečia valstybės pastangos bei strategijos kaip krizinę situaciją išspręsti, tuo pačiu sustiprinant savo galią²³, o oponuojančią valstybę ar jų bloką susilpninti. Teritoriniai ginčai pasižymi ir kita, kietiems ginčams ar konfliktams nebūdinga savybė: jie yra itin sunkiai išsprendžiami. Nepaisant to, kad teritorinis konfliktas yra išsprendžiamas, išlieka didelė rizika, kad viena iš šalių ateityje sustiprinsi savo karinius, ekonominius ir/ar politinius pajėgumus bei pakeitusi savo strategija, vėl bandys eskaluoti konfliktą²⁴, tokiu būdu susigražinti ar įgyti ginčo objektą – teritoriją.

Teritorijos vertė ir reikšmė bei dėl jos tarpusavyje besivaržančios valstybių sukaupta galia, tarptautinis statusas nulemia, kokios strategijos yra pasirinkamas siekiant išspręsti ginčą. Karinės jėgos panaudojimas yra tik vienas iš pasirinktos strategijos techninių elementų²⁵. Taip pat gali skirtis ir jėgos panaudojimo laipsnis, priklausantis nuo susidariusių veiksmų ir aplinkybių.

Nors dėl nepakankamos civilizacijos pažangos teritoriniai konfliktai dažniausiai iki valstybiniame laikotarpyje buvo kontinentinio pobūdžio. Dalis tyrinėtojų jūrinių konfliktų pradžią sieja su Didžiaisiais geografijos atradimais XV a. pab. – XVI a. ir po jų sekusią kolonielizmo laikotarpį, kuomet Europos valstybės užėmė užjūrio teritorijas. Japonija, kuri iki XIX a. buvo uždara valstybė, minėtame amžiuje atvėrė savo sienas Vakarų prekybos kompanijoms, užmezgė diplomatijos ryšius ir pasinaudodama Vakarų šalių technologijomis ėmėsi sparčiai modernizuoti savo šalį. Po to, kai JAV karinis laivynas subombardavo Japonijos jūrų uostus, imperatorius ir šios šalies valdantysis sluoksnis suprato, koks milžiniškas karinis bei ekonominis atotrūkis yra susidaręs tarp jų valstybės ir Vakarų pasaulio valstybių. Vienas iš svarbiausių japonų kriterijų tapo stipri ir Vakarų pasaulio kariuomenių pavyzdžiu apginkluotos bei modernizuotos Japonijos karinės struktūros. Šis atsigrėžimas ir Vakarų pasaulio technologijų perėmimas padėjo pamatus Japonijos kaip ekspansinės imperijos kūrimosi pradžiai.

---

²³ Hense, R. Paul, Territory: Theory and Evidence on Geography and Conflict, <http://www.paulhensel.org/Research/terr2000.pdf> [žiūrėta 2018 – 10 – 12]

²⁴ Bowman Isaih, *The strategy of territorial conflict*, Foreign Affairs, 24, 2 January, p. 180-181.

²⁵ <http://www.paulhensel.org/Research/terr2000.pdf> [žiūrėta 2018 – 10 – 12]

Pakankamai sustiprėjusi Japonija ėmėsi ekspansinės užsienio politikos, o tam palankios buvo ne tik vidinės, bet ir XIX – XX a. nulėmusios išorinės sąlygos.

XIX – XX a. Kinija, kuri savo galybę buvo pasiekusi XIII-XIV a., neteko turėto savo pranašumo, istoriškai nusistovėjusios centristinės traukos bei hegemonijos, buvo susiskaldžiusi ir nepajėgi atremti užsienio valstybių teritorinių pretenzijų. Reikia pažymėti, kad galios balansas aptariamuoju laikotarpiu pasisuko į Japonijos pusę. Pasinaudodama susiklosčiusia situacija, kuomet didžiausia iki tol Azijos galybė Kinija buvo susiskaldžiusi, Japonija užėmė Senkaku salas. Nesitukusi jokio pasipriešinimo Japonija siekė pagrįsti savo okupacinius veiksmus teisiškai teigdama, kad Senkaku saloms reikia taikyti *terra nullus* principą²⁶. Anot jo, Japonija užėmė minėtas salas dėl to, kad jos niekam nepriklausė, todėl jokios žalos ar neteisingų veiksmų japonai neatliko. Tolesnė Japonijos ekspansija Azijos žemyne po Pirmojo ir Antrojo Pasaulinio karo metais yra gerai žinomi ir ištyrinėti, pasižymėję itin dideliu žiaurumu.

Šiaurines teritorijas Japonija įgijo po karinio konflikto 1904-1905 m. su Rusijos imperija²⁷. Galima pastebėti, kad carų valdoma Rusija taip pat išgyveno, tiek karinio, tiek ir ekonominio bei socialinio nuosmukio laikotarpį, o Carinės Rusijos jūrų laivyno pralaimėjimas Japonijos atžvilgiu sukėlė didelę nuostabą ne tik pačioje Rusijoje, bet ir kitose Europos valstybėse. Pasirašiusi Londono taikos sutartį, Japonija teisiškai įgijo Šiaurines teritorijas, kurias išlaikė iki Antrojo Pasaulinio karo pabaigos, kuomet jas okupavo (anot rusų istorikų susigražino) tuometinė Sovietų Sąjunga.

1.2 Jūrinių teritorinių konfliktų problematika

Vienas iš jūrinių teritorinių konfliktų tyrinėtojų Manicom James teigia, kad taikydami tik vieną iš tarptautinių santykių paradigmu – (neo)realizmą, neoliberalizmą ar konstruktyvizmą negalime iki galo suprasti teritorinių jūrinių konfliktų genezės ir juos paaiškinti²⁸. Dėl itin didelio kompleksiskumo, anot M. James reikėtų taikyti jo pasiūlytą eklektiškąjį jūrinių teritorijų konfliktų tyrimų modelį, kuris turi šešias sudedamąsias dalis:

---

²⁶ Shigeyoshi, Ozaki. The Senkaku Islands and Japan's Territorial Rights (Part 1), 2013. OPRF Center for Island Studies, p. 3.

²⁷ Akihiro Iwashita, Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 89.

²⁸ Manicom, James, IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes, 2006, Newcastle, p. 2-3.

1) Teritorinis artumas yra bene svarbiausias kriterijus, nes tai sukuria sąlygas teritoriniams konfliktams išpliekt tarp valstybių. Kaimyninės valstybės yra linkusios kur kas dažniau konfliktuoti dėl teritorijų negu bendros sienos neturinčios, toli viena nuo kitos esančios valstybės.

2) Pasienio teritorijos gamtinės savybės (lygumos, kalnai, vandenys) taip pat yra itin reikšmingas faktorius lemiantis valstybių ginčo ar konflikto laipsnį ir tolesnę eskalaciją. Gamtinės sąlygos nulemia valstybių pasiryžimą konfliktuoti su kitomis kaimyninėmis valstybėmis dėl jai svarbios teritorijos.

3) Valstybės karinis potencialas yra svarbus veiksnys veikiantis valstybės galimybes jūrinių teritorinių konfliktų laikotarpiu. Karinės valstybės galimybės taip pat veikia jos pasiryžimą ginčą išspręsti panaudojus kariuomenę, prieš tai įvertinus priešiškos valstybės karinį potencialą ir galimas pasekmes.

4) Ginčytinų teritorijų ekonominė reikšmė gali nulemti valstybės pasiryžimą imtis karinių veiksmų prieš kaimyninę valstybę. Jeigu ekonominė nauda yra maža, tai karinio konflikto tikimybė yra mažai tikėtina ir atvirkščiai, kuomet ginčytina teritorija yra turtinga gamtiniais ištekliais arba vertinga kaip prekybinis/tranzitinis kelias. Taip pat, anot M. James, valstybių istoriniai (pozityvūs ar negatyvūs) santykiai yra katalizatorius ar karinė jėga bus naudojama teritoriniams ginčams išspręsti.

Šioje vietoje galima prisiminti, kad 1972 m. įvyko aukšto lygio politikų susitikimas tarp Kinijos ir Japonijos atsotvų. Tai buvo bandymas derybomis sunormalizuoti abiejų valstybių diplomatinius santykius. Japonijai atstovavo šios šalies tuometinis ministras pirmininkas Kakuei Tanaka, o Kinijai – premjeras Zhou Enlai. Japonijos vyriausybės atstovui pasiteiravus, kokią nuomonę ir požiūrį dėl Senkaku salų turi Kinijos vyriausybė, Zhou Enlai atsakė, kad tai neverta dėmesio tema tokiam susitikimui: „Jeigu ten nėra naftos, tuomet dėl šių salų, jokių problemų nekils“²⁹.

5) Valstybės pasiryžimą nulemia ir vidaus politikos indikatoriai, kurie gali paskatinti inicijuoti ar eskaluoti kylantį ginčą. Santykinį ryšį tarp ginčytinos teritorijos ir vidaus politikos autorius apibrėžia viešąją nuomonę bei tautos istorinius saitus su ginčytina jūrine ar žemynine teritorija.

---

²⁹ Ikeda, Takashi. *Getting Senkaku History Right*. The Diplomat. Retrieved 15 January 2014 [žiūrėta 2020 02 -17]

6) Konfliktuojančios šalies režimo tipas yra itin svarbus, t.y. ar tarpusavyje besiginčijančios/konfliktuojančios šalys yra demokratijos, ar autoritarinės, besivystančios, totalitarinės ar demokratija versus autoritarinė ir t.t.³⁰

Reikia pažymėti, kad anot autoriaus Manicom James išskirti šeši aukščiau išvardyti kriterijai pagal svarbą yra hierarchinio pobūdžio. Anot autoriaus, viena esminių sąlygų kilti teritoriniams konfliktams dažniausiai yra teritorinis valstybių artumas, o mažiausiai įtakojanti sąlyga yra režimo tipas.³¹ Savo magistriniame darbe analizuoju Japonijos valstybės atvejį, o šios šalies režimo tipas šiuo metu yra demokratija. Visgi, visų ginčitinių teritorijų istorinė konfliktinė kilmė yra susijusi su Japonijos imperializmo laikotarpiu, kuomet šalis vykdė karinę ekspansiją kaimyninių valstybių teritorijų sąskaita. Kaip jau yra paminėta, Japonija dėl teritorijų konfliktuoja su trimis valstybėmis. Vienos iš jų, Pietų Korėjos, režimas yra demokratija, taip pat kaip ir Japonijos. Kinijos režimą reikėtų apibūdinti kaip autokratinį. Rusija šiuo metu gravituoja tarp autoritarinio ir demokratinio režimo, nors pats Rusijos valdantysis elitas dažnai savo valstybės valdymo formą apibūdina kaip suverenią demokratiją. Visgi, Rusija turi daugiau nedemokratinio režimo požymių, negu demokratių.

Pasiūlytas M. James modelis ne iki galo gali paaiškinti ir padėti atskleisti šio tyrimo pagrindinius tikslus. Galime daryti prielaidą, kad visos tyrime analizuojamos valstybės veikia ir savo strategijas įvertina bei taiko veikiamos racionalių skaičiavimų bei įvertinusios susiklosčiusias aplinkybes. Kiekviena valstybė elgiasi ir siekia savo tikslų tiek, kiek išorinės sąlygos tą leidžia. Vidiniai veiksniai neretai gali ženkliai įtakoti valstybių elgseną, tačiau jie remiantis realizmu (ir neorealizmu) – nėra lemiantys veiksniai. Rėžimų tipai Japonijos teritorinių konfliktų atveju nėra aiškiai veikiantis veiksnys. P. Korėja ir Japonija yra demokratinės šalys, tačiau jų ginčas dėl teritorijų yra neišsprendžiamas nuo antrojo pasaulinio karo pabaigos. XXI a. pabaigoje, konstruktivizmo atstovai bandė pagrįsti, kad visos minėtos valstybės dar tik „bręsta“, o pasiekusios branda savo teritorinius ginčus išspręš³². Visgi, praėjus beveik dviems dešimtmečiams, teritoriniai ginčai nebuvo išspręsti, bet priešingai – ginčų kompleksija padidėjo.

Teritoriniai ginčai tradiciškai laikomi dažniausiais karo šaltiniais. Dauguma šios problematikos tyrinėtojų pritaria šiai išvadai, tačiau, anot Toumas Forsberg, tyrimai, daugiausia

---

³⁰ Manicom, James, *IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes*, 2006, Newcastle, p. 10.

³¹ Manicom, James, *IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes*, 2006, Newcastle, p. 10-11.

³² Blanchard, J. F. 2003. *Maritime Issues in Asia: The Problem of Adolescence*. In *Asian Security Order: Instrumental and Normative Features*, p. 424.

dėmesio skiriančiams klausimams, kodėl kyla teritoriniai ginčai, buvo reti ir dažniausiai rėmėsi galios prielaidomis. Paprastai teritorinių ginčų atsiradimas buvo paaiškinamas racionaliais strateginiais ir ekonominiais interesais bei besikeičiančiais galios santykiais. T. Forsberg teigia, kad šie aiškinimo būdai yra labai klaidinantys, nes daugelį šių dienų teritorinių ginčų galima geriau paaiškinti iš normatyvinės perspektyvos. Emocinis, į kurį papuola ir valstybės reputacija, klausimas, teritorijai suteikia daugybę emocinių ir norminių elementų, kurie šiandien greičiausiai viršys „racionalią“ ekonominę ar strateginę vertę³³.

Reikia pažymėti, kad dažnai yra ignoruojamos ar nepakankamai įvertinamos isotrinės problemos, ginčytynų teritorijų ryšiai su konfliktuojančiomis pusėmis. Dažnu atveju, tyrimuose istorinė teritorinių ginčų genezė pasitarnauja kaip įvadas į patį ginčą, jo problematiką, bet ne į giluminiais tyrimus kokį vaidmenį istorinė atmintis atlieka šiandien eksaluojuant ar sprendžiant konfliktus. Japonijos teritorinių ginčų atveju, visos valstybės (Japonija, Kinija, P, Korėja ir Rusija) užsiėmė „istorinę“ poziciją, kad teritorinės pretenzijos kaimyninėms valstybėms beveik visada buvo pateisinamos kaip bandymai susigrąžinti „neteisėtai“ paimtą žemę.

Taip pat M. James pasiūlytą modelį galėtume papildyti dar vienu kriterijumi, kuris padėtų išsamiau ištirti Japonijos strategijas jūrinių teritorinių konfliktų atžvilgiu. Aljansų svarba teritorinių ginčų ar konfliktų kontekste yra neaktualizuojamas. Jeigu valstybė teritorinių konfliktų ar ginčų kontekste įgyja sąjungininkų ir sudaro aljansą prieš savo kaimyninę valstybę, tai jos pačios galimybės padidėja, o galios balansas krypsta į sąjungininkų pusę. Tai itin svarbu, kuomet aljansą sukuria ar prie jos prisijungia silpnesnioji teritorinio konflikto pusė.

Taigi, siekdama atsverti augančią Kinijos ekonominę, politinę bei karinę galią Japonija siekia naudodamasi skirtingomis strategijomis ir metodais padidinti savo galią ir poziciją tarptautinėje sistemoje. Tokiu atveju Kinija netaptų nekvestionuojama hegemonė pietryčių Azijoje³⁴ ir Japonija teritoriniame dispute dėl Senkaku salų išlaikytų *status quo*.

---

³³ Forsberg, Tuomas. Explaining Territorial Disputes: From Power Politics to Normative Reasons, *Journal of Peace Research*, Vol. 33, No. 4. 1996, p. 434.

³⁴ Horowitz S., The Balance of Power: Formal Perfection and Practical Flaws. *Journal of Peace Research*, 2001, 707 psl., rasta <http://jpr.sagepub.com/cgi/reprint/38/6/705>; [žiūrėta 2019 03 22]

1.3 Jūrinių teritorijų apibrėžimas tarptautinėje sistemoje

Japonijos teritoriją sudaro 380,000 km², pagal šiuos skaičius ši šalis yra tik 62 valstybė pasaulyje pagal dydį. Visgi, jeigu skaičiuosime Japonijos jūrinės teritorijos plotą, skaičiai ženkliai pasikeičia: įskaitant ir Išskirtinę ekonominę zoną (angl. Exclusive Economic Zone – EEZ), Japonijos teritorija padidėja iki 4,470,000 km²³⁵. Remiantis tokiais skaičiais, Japonija yra 6 valstybė pasaulyje, jeigu skaičiuotume pagal jūrines teritorijas. Anot tyrinėtojų, pačiai Japonijos visuomenei, kuri pastaraisiais metais jaučia išaugusį nesaugumo jausmą, kurį vystosi dėl nenuspėjamos ekonominės situacijos, socialinio nerimo ir abejonių dėl savo valstybės tarptautinės padėties, šis pasaulio reitingas, kuomet šalis yra įvardinama kaip šešta pagal dydį jūrinė valstybė pasaulyje, yra nacionalinį pasididžiavimą keliantis faktas, kurį neretai bando išnaudoti politinis elitas. Tiek pačių politikų pasisakymuose, tiek ir žiniasklaidoje nuolat atsispindi idėja, kad reikia Japonija turi vertinti ir išnaudoti savo šalies jūrų teikiamomis galimybėmis³⁶.

Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (angl. *United Nations Convention on the Law of the Sea*; sutrumpintai UNCLOS) – tarptautinė jūrų teisę kodifikuojant konvencija, priimta 1982 m. gruodžio 10 d. Japonijoje, kaip ir dalyje kitų šalių, ši konvencija įsigaliojo nuo 1996 m.³⁷ Pagal ją, teritoriniai valstybės vandenys tęsiasi 12 (apie 22 km) jūrmylių nuo kranto, o išskirtinė ekonominė zona – 200 jūrmylių (apie 370 km.). Išskirtinėje ekonominėje zonoje šalis gali eksploatuoti gamtinius išteklius, vykdyti tyrimus, įvesti aplinkos apsaugos reikalavimus, tačiau negali riboti kitų šalių laivininkystės: tai apima ir komercinių, tiek ir karinių laivų ribojimą³⁸. UNCLOS konvencijai įsigaliojus, valstybių kontrolėje atsidūrė apie trečdalis visų pasaulio jūrų ir vandenynų.

Visgi, UNCLOS konvencijos įsigaliojimas Japonijos jūrinių ginčų su kaimyninėmis teritorijomis neišsprendė. Kadangi Japonijos salynas jūrinės teritorijos ribojasi su kaimyninėmis šalimis, jos persidengia, valdantysis elitas privalėjo sudaryti dvišales sutartis su Kinija, P. Korėja ir Rusija, siekiant dvejų pagrindinių tikslų. Visų pirma, buvo siekiama aiškiai nubrėžti tarpusavio jūrines sienas. Visų antra, siekiant užtikrinti aiškias žvejybos teises. Su

---

³⁵ Akihiro Iwashita, *Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects*. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 42.

³⁶ Ten pat, p. 43.

³⁷ https://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm [žiūrėta 2020 03 12]

³⁸ John Allphin Moore, Jerry Pubantz. *Encyclopedia of the United Nations*. Infobase Publishing, 2008, p. 434

Rusija sutartis pasirašyta buvo dar 1984 m., o su Kinija ir P. Korėja – XX a. paskutiniojo dešimtmečio pabaigoje³⁹.

---

³⁹ Koji Furukawa, "Bordering Japan: Towards a Comprehensive Perspective," *Journal of Borderlands Studies*, Vol. 26 (3), 2011.

2. Japonijos teritoriniai konfliktai ir strategijos su Kinija

2.1 Senkakų archipelago ginčo istorinė genezė.

Senkakų salyną, kuris yra Pietryčių Kinijos jūroje, sudaro penkios negyvenamos salos ir trys skurdžios, nederlingos ir sunkiai gyvenamosioms sąlygoms pritaikytos uolų grupės. Senkakų archipelagas istoriškai priklausė Kinijos imperijai⁴⁰. Formaliai Senkakų salyną Japonija administruoti pradėjo dar 1879 m. Visgi, reikia pažymėti, kad tik po pirmojo Sino – Japonijos karo, kuris prasidėjo 1895 m. sausį, faktiškai teritorija tampa pavaldė Japonijos imperatoriui, o salynas buvo inkorporuotas į Okinavos prefektūrą.

Kaip jau ir minėta, po Meji restauracijos, Japonijos imperija užėmė šias salas remdamasi teisiniu principu *terra nullius*⁴¹. Japonija tvirtino (tą daro ir iki šios dienos), kad nėra jokių įrodymų, kad minėtos salos priklausytų Qing (XIX a. Kiniją valdžiusi dinastija) imperijai ar kuriai nors kitai valstybei. 1895 m. balandį buvo pasirašyta Shimonoseki taikos sutartis tarp Kinijos ir Japonijos imperijų, kurios gana neaiškiai nubrėžė Senkakų salų statusą ir priklausomybę. 1951 m. San Francisko taikos susitarime buvo pažymėta, kad Senkaku salos išlieka integrali Japonijos valstybės dalis. Taip pat, 1972 m., pasibaigus JAV okupacijos laikotarpiui Okinavos teritorijoje (į kurią pateko ir Senkaku salos), Japonija *de jure* atgavo šių salų kontrolę.

Kinijos tikslas buvo išlaikyti šių salų ginčą tarptautinėje sistemoje, kad susiklosčius palankiai situacijai kinai galėtų susigražinti aptariamą salyną, Visgi, 2012 m. Japonija *de facto* ėmė kontroliuoti šias teritorijas, kadangi jas perpirko iš privačių savininkų.

Japonija savo teises į Senkakų salas grindžia ne tik tarptautine teise, tačiau ir pasitelkdama istorinius duomenis. 1920 m. Japonijai priklausančios Išigaki salos jūreiviai išgelbėjo Kinijos žvejybos laivą su kinų žvejais. Svarbu tai, kad minėti kinų žvejai buvo išgelbėti netoli Senkakų salų. Tuometinis Kinijos Respublikos konsulas Nagasakyje nusiuntė padėkos laišką Japonijos imperatoriui, kuriame padėkojo už „kinų išgelbėjimą Senkakų salų teritorijoje, Jajamos rajone, Japonijos imperijos Okinavos prefektūroje“⁴². Toks gestas tarsi patvirtina, kad Kinijos Qing imperija pripažino ir nekvestionavo, kad Senkakų salos priklauso Japonijos imperijai. Japonijos

⁴⁰ Seokwoo Lee, *Territorial Disputes Among Japan, China and Taiwan Concerning the Senkaku Islands*, 2002, University of Durham, p. 12.

⁴¹ <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303532704579480660779784426> [žiūrėta 2019 - 01 - 03]

⁴² Shimabukuro Ayano, *Gaimusho kiroku bunsho ni miru kanshajo no ikisatsu*, (Background to the Letters of Thanks Based on Ministry of Foreign Affairs Records), *Ishigakishi Yaeyama hakubutsukan kiyo* (Bulletin of the Yaeyama Museum, Ishigaki City) 22 (2013), internetinė prieiga: https://www.spf.org/islandstudies/info_library/senkaku-islands-01-history--01_history025.html [žiūrėta 2020 04 02].

istoriografijoje šis faktas yra itin dažnai minimas, siekiant pagrįsti istorines japonų teises į Senkakų salas. Tuo tarpe Kinijos istoriografijoje šis 1920 m. užfiksuotas įvykis yra ignoruojamas.

Kinijos istorikai ir politikos atstovai, dažnai teigia, kad Japonijos ir JAV mokslininkai iškraipo istorinius faktus, kurie tarsi paliudytų, kad Kinijos valstybė ir valdžioje esantis elitas nekvestionavo šiuo metu ginčytinų Senkakų salų priklausomybės klausimų. Visgi, 1958 m. Kinijos valstybės, o 1965 m. Taivano valdžios sudarytuose geografiniuose atlasuose yra pavaizduota, jog Senkakų salos (žemėlapyje jos taip ir yra vadinamos) yra Japonijos valstybės sudėtyje⁴³. Geografiniai žemėlapiai visais laikais parodėdavo valstybės požiūrį ir pozicijas dėl ginčytinų teritorijų, net jei jos ir priklausydavo svetimai valstybei. Žemėlapius kurianti valstybė juos adresuoja dviem grupėmis: vidaus auditorijai ir užsienio, tame tarpe ir teritoriją užėmusiai šaliai, valstybėms. Tokiu būdu yra siekiama formuoti nuomonę, kad teritorijos netekusi valstybė neatsisako savo istorinių teisių net į tas teritorijas, kurias yra praradusi, palaiko tautos istorinę atmintį bei primena tarptautinei bendruomenei, jog teritorinis teisingumas ir tarptautinė teisė vis dar nėra įgyvendinta. Tokia pozicija tarsi išreiškia valstybės planus, kad ginčytinos teritorijos ateityje turės būti peržiūrimos. Todėl matyti tokį žemėlapių išleistą Kinijoje XX a. 8 dešimtmetyje yra švelniai tariant keista. Tai būtų galima paaiškinti, kad tuo metu valdantysis Kinijos elitas pritaikė „istorijos užmaršumą“ nenorėdamas leisti į didesnius konfliktus ne tiek su pačia Japonija, o kiek su jos pagrindine sąjungininke JAV. Tuo metu Kinija konfliktavo dėl teritorijų su tuometine Sovietų Sąjunga, Indija. Taip pat artėjo laikinai iš Kinijos išnuomotų teritorijų – Honkongo ir Makao perėmimas. Konfliktas su Japonija, kuris įtrauktų ir JAV buvo itin nepageidaujamas.

Tiek JAV, tiek ir Japonijos valstybės negalėjo nevertinti Kinijos kaip galimos grėsmės Senkaku ginče. Kinijos valstybė nuo 1949 m. dalyvavo dvidešimt trijuose teritoriniuose konfliktuose (skaičiuojant bendrai – sausumos ir jūrines teritorijas), nors karinę jėgą panaudojo tik šešiuose⁴⁴. Kinijos ekonominė plėtra suteikė galimybę sparčiai stiprinti ir vystyti savo karinę pramonę, kuri leido Kinijai vėl tapti viena galingiausių pasaulio karinių galybių. Kaip to pasekmė padaugėjo karinių konfliktų su savo kaimyninėmis valstybėmis dėl teritorijų.

Kitas svarbus aspektas buvo, kad tuo metu Kinijos karinis jūrų laivynas buvo visapusiškai nepajėgus mesti karinį iššūkį galingiausiai to meto jūrinei valstybei – JAV. Be stipraus jūrų

---

⁴³ Junwu, Pan, *Toward a new Framework for peaceful Settlement of China's territorial and boundary disputes*, 2009, Boston, p. 146.

⁴⁴ Fravel, Taylor M., *Power Shifts and Escalation: Explaining China's Use of Force in Territorial Disputes*, *International Security*, Vol. 32, No. 3 (Winter, 2007/2008), p. 44.

laivyno tikėtis sėkmės konflikte dėl Senkaku salų buvo neįmanoma. Taip pat tuometinės technologinės galimybės dar neleido gana tiksliai ištyrinėti kokius naudinguosius išteklius gali slėpti Senkaku archipelagas, kas šiais laikais yra vienas iš svarbiausių teritorinių, tiek jūrinių ar sausumos, konfliktų priežasčių⁴⁵.

Kinijos nenoras vienu metu konfliktuoti su keliomis galingiausiomis pasaulio valstybėmis ir karinis „užimtumas“ pasienio teritorijose, kurios ribojosi su Indija ir Sovietų Sąjunga lėmė ir tai, kad tuo metu į Daou salas žiūrėta kaip nereikšmingas ir eskalacijos, kuri gali privesti prie karinio konflikto ne tik su Japonija, bet ir jos sąjungininke JAV, nevertas jūrines teritorijas.

Senkaku salų archipelagas pasibaigus Antrajam pasauliniam karui priklausė ir buvo administruojamas JAV. Tik 1972 m. gegužės 15 d. amerikiečiai pilnai perleido šių salų administravimą japonų sąjungininkams. Senkaku vėl tapo viena iš Japonijos prefektūros dalis. JAV politinė administracija nuolat ir pastoviai pabrėždavo, kad šios salos priklauso Japonijai pagal JAV – Japonijos taikos sutartį⁴⁶. Tokiu būdu amerikiečiai kartu su japonų valdančiuoju elitu siekė įgyvendinti, kad šio salyno priklausomybė Japonijos valstybei būtų paremtos ne tik istoriniu palikimu, bet ir tarptautine teise.

Reikia pažymėti, kad Taivano pozicija dėl Senkaku salų buvo panaši kaip ir Kinijos. Didžioji kaimynė siūlė Taiwanui kartu paspausti Japonijos vyriausybę dėl ginčintų salų, bet sulaukė neigiamo atsako. Visgi, Taivas su Japonija ilgą laiką nerado sprendimo dėl minimų salų. Po virtinės nesusipratimų, kurie pareikalavo ir kelių taivaniečių žvejų gyvybių (kas iššaukė anti-japoniškas nuotaikas Tavaine), 2008 m. tarp Tokijo ir Taipėjaus buvo pasirašytas taikos susitarimas, kuris iš esmės numatė žvejybos teises šiame regione⁴⁷. Šis susitarimas faktiškai yra laikomas Taivano pripažinimas, kad Senkaku salos yra Japonijos valstybės dalimi. Kinija, kuri tą patį Taivaną laiko savo integralia teritorijos dalimi, griežtai pasmerkė ir atmetė Taipėjaus ir Tokijo pasirašytą žvejybinį susitarimą.

---

⁴⁵ Skirtingi šaltiniai pateikia skirtingas interpretacijas: anot vienu, aptariamuoju laikotarpiu buvo manoma, kad aplink Senkaku salas yra nemežai naudingųjų resursų. Kiti manė, kad tai yra neįrodyta ir Kinijos politikai tuo naudojami.

⁴⁶ Junwu, Pan, *Toward a new Framework for peaceful Settlement of China's territorial and boundary disputes*, 2009, Boston, p. 141-142.

⁴⁷ Hui-Yi Katherine Tseng, *The Taiwan Dilemma in the Diaoyu/Diaoyutai/Senkaku Islands Sovereignty Dispute*, *American Journal of Chinese Studies*, Vol. 21, SPECIAL ISSUE (JUNE 2014), p. 126.

2.2 Japonijos strategijos sprendžiant Senkaku ginčą su Kinija

Kaip jau ir minėta, Kinija turi nesutarimų ne tik su Japonijos valstybe dėl Senkaku salų, tačiau ir su kitomis valstybėmis, pvz. Vietnamu. Kinijos ginčai su kaimyninėmis šalimis priežastis galime laikyti dėl jūrų teritorinių ribų nustatymo, kas yra labai svarbu siekiant išlaikyti naudingųjų išteklių kontrolę savo rankose, kurie yra povandeninėje dalyje, o ypač naftos. Galiausiai, Kinija išvelgia karines grėsmes jos pakrantėms, bei kaip prekybos šalis Kinija yra priklausoma nuo jūros komunikacijos tinklų, kurie galėtų būti sužlugdyti karinio konflikto metu. Tokiu būdu karinė strategija pabrėžia augantį svarbumą apsaugoti kontinentinį šelfą ir jūrų išskirtines ekonomines zonas⁴⁸.

Laikotarpį nuo XX a. 8 dešimtmečio pradžios iki 10 dešimtmečio pradžios galime laikyti taikos diplomatijos laikotarpiu. Pekinas periodiškai reikšdavo protesto notas JAV valstybės institucijoms (dažnu atveju vaslybės sekretoriui) ir Japonijos vyriausybei dėl Senkaku salų priklausomumo Japonijai. Visgi, lūžį galime išvelgti 1992 m. balandį, kuomet Kinija priėmė *Kinijos Liaudies Respublikos teritorinės jūros ir gretimų zonų įstatymą*, pagal kurį ji į savo teritoriją įtraukė Senkaku salas. Japonijos vyriausybė nedelsdama paskelbė griežtą protestą dėl šio akto⁴⁹.

Siekdama inkorporuoti ir išsaugoti Senaku salas, Japonijos vyriausybė ėmėsi trilypės strategijos:

- 1) salų nacionalizacijos (į tai patenka salų nupirkimas iš privačių asmenų);
- 2) Japonijos vyriausybės siekio šį ginčą pašalinti iš tarptautinės darbotvarkės;
- 3) karinė ir politinė JAV, kaip sąjungininkės parama.

Salų įsigijimas ir nacionalizavimas sukėlė pasipriešinimą ne tik iš Kinijos valstybės atstovų, tačiau ir pačių japonų tyrinėtojų abejonių ar buvo priimta teisinga strategija. A. Iwashita teigia, kad užuot Japonijos vyriausybei kalbant apie teritorinius konfliktus ir skatinant dirbtinį nacionalizmą, reikėtų spręsti jūrinių erdvių problematiką⁵⁰. Manytina, kad toks Japonijos vyriausybės sprendimas duoda konkretų rezultatą trumpuoju laiku, tačiau tai nepašalina vadinamųjų „istorinės atminties spąstų“. Tai reiškia, kad Senakaku salų ginčas yra

---

⁴⁸ Manyin E., Mark, *The Senkakus (Diaoyu/Diaoyutai) Dispute: U.S. Treaty Obligations*, 2016. Internetinė nuoroda: <https://fas.org/sgp/crs/row/R42761.pdf>. [žiūrėta 2019 04 26].

⁴⁹ Hyun-Soo Kim, *The 1992 Chinese Territorial Sea Law in the Light of the UN Convention// The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 43, No. 4 (Oct., 1994), p. 894

⁵⁰ Akihiro Iwashita, *Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects*. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 48.

neišspręstas. Jeigu bandysime analizuoti šią kryptį atskirai, tai tuomet surpasime, jog Japonijos pasirinkta vienašališka strategija sukuria didesnę konflikto galimybę ilguoju laikotarpiu. Visgi, kaip M. T. Fravel išryškino, Kinija spręsdama savo teritorinius konfliktus taiko dviejų žingsnių programą: 1) atidėjimo politiką, ir; 2) eskalacijos politiką⁵¹. Manytina, kad Japonijos vyriausybės veiksmai buvo gerai apskaičiuoti, manant, kad neprėmus Senkaku salų, jos vėliau atiteks Kinijai. Todėl buvo pasirinkta rizikinga, bet pamatuota strategija inkorporuoti ginčytinas teritorijas *de jure*, nepasaint galimos ribotos Kinijos eskalacijos.

Įsigydama Senkaku salas, Japonija siekė šį teritorinį ginčą iš tarptautinės bendruomenės radaro. Kinija, savo ruožtu, bando sugrąžinti šį teritorinį ginčą į tarptautinį lygmenį. Kinija siekia pademonstruoti, kad *de facto* Senkaku salų administravimas ir realus suverinitetas Japonijai yra kvestionuojamas. Siekdama mažinti eskalaciją ir galima konflikta, Japonija siekia Senkaku klausimą perkelti į dvišalį lygmenį. 2014 m. lapkritį Japonijos ir Kinijos vyriausybės sutarė dėl keturių punktų programos, kurioje raginama plėtoti „abipusės naudos strateginius santykius“ ir sukurti abiejų šalių krizių valdymo mechanizmą. Po to sekė pirmasis aukščiausių Japonijos ir Kinijos lyderių susitikimas per daugiau nei dvejus metus⁵². Visgi, Kinijos iniciatyva tokie susitikimai neturėjo tęstinumo. Priešingai nei Japonijos ir Kinijos atveju, 2013 m. pavasarį Japonija ir Taivanas susitarė kartu pasidalyti ir administruoti žvejybos išteklius sutampančiose jūrinėse teritorijose aplink Senkaku salas. Susitarimas, kuris buvo svarstomas 17 metų, tačiau jis neprieštaravo nei vienos valstybės suverinitetui⁵³. Tokiu būdu Japonija išsprendė ilgą ginčą dėl žvejybos ir naudojimosi jūrų keliais aplink Senkaku salas. Galima manyti, kad tokią pačią strategiją ateityje Japonija galės pabandyti pritaikyti ir derybose su Kinija.

Siekdama grąžinti šiam klausimui tarptautiniškumo žymą, Pekinas siekia į politinius diskusijas įtraukti JAV. Padidėjęs konflikto Rytų Kinijos jūroje pavojus, nusiųsdamas precedento neturintį skaičių laivų ir orlaivių į vandenį ir oro erdvę aplink Senkaku / Diaoyu salas, Pekinas paragino Vašingtoną suvaržyti Japoniją ir priversti Tokiją padaryti nuolaidų.

Japonijos pakrančių apsaugos specialioji grupė, susidedanti iš 12 patrulinių laivų, ginti Senkaku salas, intensyviai patruliuojanti aplink salų esančius vandenį. Remiantis Japonijos pakrančių apsaugos tarnybos paskelbtais duomenimis, per pastaruosius keletą metų gretimose

---

⁵¹ Strong Borders, Secure Nation: Cooperation and Conflict in China's Territorial Disputes. University of Princeton, 2008.

⁵² <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2017/09/11/editorials/five-years-nationalization-senkaku-islands/#.XsrdGmgzZPY> [žiūrėta 2020 01 22]

⁵³ Manyin E., Mark, The Senkakus (Diaoyu/Diaoyutai) Dispute: U.S. Treaty Obligations, 2016. Internetinė nuoroda: <https://fas.org/spp/crs/row/R42761.pdf>. [žiūrėta 2019 04 26].

zonose aplink Senkaku salas beveik kasdien plaukė trys ar keturi Kinijos pakrančių apsaugos laivai, jei tai leis oro sąlygos. Jie taip pat kiekvieną mėnesį įvykdo maždaug apie tris įsibrovimus į Japonijos teritorinius vandenius. 2016 m. rugpjūtį Senkaku supančiuose vandenyse su šimtais Kinijos žvejybos laivų pasirodė daugiau nei 20 Kinijos pakrančių apsaugos laivų, kontroliuodami žvejybą gretimoje zonoje⁵⁴. Tokiu būdu Kinija siekė eskaluoti teritorinį ginčą ir didinti spaudimą Japonijai.

Suprasdama Kinijos karinę galią ir kad ji gerokai viršija Japonijos karinius pajėgumus, pastaroji turėjo užsitikrinti JAV paramą, norint, kad pasirinkta Senkaku inkorporacijos strategija nevirstu kariniu konfliktu, kuris be JAV pagalbos, tikėtina, reikštų minėtų salų netekimą. JAV po to, kai 1972 m. oficialiai sugrąžino Japonijai Okinavos prefektūros administracinę valdymą, ne kartą pareiškė, jog ir toliau laikosi pozicijos, kad Senkaku salos priklauso Japonijai. Taip pat Japonijos ir JAV saugumo sutarties klausimai yra nekintantys. B. Obamos vadovavimo laikotarpiu, valstybės sekretorius, gynybos sekretorius ir pats prezidentas pakartotinai paskelbė šią JAV poziciją. Žengdami toliau, prezidentas B. Obama pareiškė, kad JAV priešinsis visiems veiksams, kurie kelia grėsmę Japonijos suverinitetui: „Mes visi įsipareigojame laikytis pagrindinių principų laivybos, laisvės ir pagarbos tarptautinei teisės atžvilgiu. Ir dar kartą priminsiu, jog mūsų sutarties įsipareigojimas užtikrinti Japonijos saugumą yra absoliutus ir nekintantis, o 5 straipsnis apima visas teritorijas Japonijos teritorijas, įskaitant Senkaku salas“⁵⁵. Tokiu būdu buvo siunčiama aiški žinutė, jog Japonijos ir JAV alijansas gina Japonijos suverinitetą ir pasirinktą strategiją Senkaku salų klausimu.

JAV retorinę paramą Japonijai augant eskalacijai dėl Senakaku salų lydėjo ir konkretūs veiksmai saugumo ir gynybos srityse: sustiprėjęs dvišalis bendradarbiavimas saugumo srityje, siekiant sustiprinti Japonijos jūrų laivybą ir salų gynybą. Nuo 2012 m. išaugo JAV modernios oro gynybos ir karinio jūrų laivyno įrangos pardavimų kiekiai Japonijos valstybei, o abi šalys 2015 m. peržiūrėjo pagrindines dvišales gynybos gaires, kurios sudaro aljanso bendradarbiavimo pagrindą ir turėtų padėti geriau veikti iškilus konfliktui tarp Japonijos ir Kinijos dėl Senakaku⁵⁶.

---

⁵⁴ Manyin E., Mark, The Senkakus (Diaoyu/Diaoyutai) Dispute: U.S. Treaty Obligations, 2016. Internetinė nuoroda: <https://fas.org/sgp/crs/row/R42761.pdf>. [žiūrėta 2019 04 26].

⁵⁵ Ten pat.

⁵⁶ Ten pat.

3. Japonijos teritoriniai konfliktai ir strategijos su Rusija

3.1 Šiaurinių teritorijų ginčo istorinė genezė.

Kurilai – tai vulkaninių salų virtinė tarp Kamčiatkos ir japonų Hokaidu salos, skirianti Ochotsko jūrą nuo Ramiojo vandenyno⁵⁷. „Ilgis – apie 1200 km. Ginčytinoje Kunašyro (Kunashiri) saloje gyvena apie 4000 žmonių, Šikotane (Shikotan) – apie 3000, Iturupe (Etorofu) – apie 8000, o Habomai išvis nėra civilių gyventojų, ten įsikūrę tik rusų pasieniečiai“⁵⁸. Įtampa ir kova dėl šių jūrinių teritorinių vienetų – Kurilų salyno ir Sachalino salos siekia pastaruosius kelis šimtus metų. Japonija šį salyną dar vadina ginču dėl šiaurinių teritorijų. Japonai susidomėjo šiomis salomis jau XVIII a. – XIX a., kas nulėmė Japonijos gyventojų emigraciją iš jos šiaurinės dalies į šias salas. Iki II - ojo pasaulinio karo japonų populiacija išaugo iki 17000 gyventojų⁵⁹. Dėl šių teritorijų valstybės nesutaria dėl skirtingų priežasčių: Japonijai salos svarbesnės ne geopolitine, bet kaip tautos identiteto dalis, tuo tarpu Rusijos geopolitiniai interesai šiaurės rytų Azijoje yra svarbūs kaip didžiosios pasaulio politikos žaidėjos⁶⁰.

Augant teritoriniams ekspansiniams šių dviejų šalių siekiams pradžioje buvo bandyta susitarti taikiai. Pirmą kartą jūrinė Šimodo (Treaty of Shimoda) sutartis tarp dviejų nedemokratiškos valstybių: Japonijos ir Rusijos buvo pasirašyta 1855 m. kuri nulėmė, kad 4 Kurilų salos tapo Japonijos dalimi, o pietų Sachalinas priklausė abiem šalims. Tolesnė derybų eiga lėmė, kad po 20 –ies metų pasirašyta Sankt Peterburgo sutartis, pagal kurią Japonija atsisakė pietų Sachalino Rusijos naudai, tačiau kaip kompensaciją gavo visą Kurilų salyną. Status quo dėl Kurilų salyno nepasikeitė iki II – ojo pasaulinio karo pabaigos. Karinė trintis tarp šių dviejų militarinių valstybių augo, kol pasiekė apogėjų XX a. pradžioje. 1905 m. pasibaigęs karas tarp Japonijos – Rusijos buvo pastarosios pralaimėtas ir Sachalinas tapo laimėjusios šalies – Japonijos, teritorine dalimi⁶¹. Po I – ojo pasaulinio karo Japonija buvo užėmusi šiaurinę Sachalino dalį, Vladivostoką ir kai kurias kitas komunistinės Rusijos dalis. Tačiau iki 1925 m. jos visos gražintos SSRS. Prasidėjus II – ajam pasauliniui karui Japonija

⁵⁷ <http://www.mofa.go.jp/territory/index.html> [žiūrėta 2019 11 10].

⁵⁸ <http://www.geopolitika.lt/?artc=911> [žiūrėta 2019 11 10].

⁵⁹ <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11664434> [žiūrėta 2019 11 17].

⁶⁰ <http://www.scmp.com/week-asia/geopolitics/article/2054810/can-russia-and-japan-resolve-kurils-territorial-dispute> [žiūrėta 2019 12 17].

⁶¹ https://www.academia.edu/23500963/SOUTHERN_KURILES_NORTHERN_TERRITORIES_A_STUMBLING_BLOCK_IN_RUSSIA-JAPAN_RELATIONSHIP [žiūrėta 2019 10 27].

bandė nusipirkti šiaurinę Sachalino dalį dėl anglies ir naftos išteklių, tačiau SSRS nesusidomėjo šiuo pasiūlymu.

Nors 1941 m. buvo pasirašyta Japonijos – Rusijos Nepuolimo sutartis, tačiau ji, kaip ir daugeliu kitų atvejų, jau netrukus, pasitaikius pirmai ekspansinei galimybei, buvo sulaužyta. Kaip žinome, II – ajame pasauliniame kare sutriuškinus Japoniją situacija visiškai pakito. Spaudžiama JAV, 1945 m. rugpjūčio 8 d. SSRS paskelbė karą Japonijai. SSRS, kaip ir daugeliu atveju, pasinaudojusi palankia situacija siekdama atgauti ankstesniuose karuose prarastas teritorijas jėga užėmė visą Kurilų salyną ir Sachalino salą, kurie atiteko jos geopolitiniai ir teritorinei įtakai. Japonija, nors ir kapituliavusi, nenorėjo pripažinti Kurilų salų okupacijos, tačiau buvo priversta nusileisti agresoriui ir geopolitiniai realybei. Japonija, po dviejų atominių bombų numetimo ant Hirošimos ir Nagasakio, neturėdama kitos išeities, pasirašė be sąlygišką kapituliaciją ir atiteko JAV įtakos sferai.

Kaip ir minėta, Rusijos ir Japonijos taikos derybos buvo „iššaldytos“ nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Sovietų karinės pajėgos Antrojo pasaulinio karo pabaigoje užgrobė keturias salas prie Hokaido krantų, kurias Japonija teigia kaip savo šiaurines teritorijas. Jas sudaro Etorofu sala, Kunashiri sala, Shikotan sala ir Habomai sala, kurias šiandien kontroliuoja Rusija. Daugiau negu 70 metų trukęs ginčas galėjo būti išspręstas po Japonijos kapituliacijos, tačiau dėl aukščiau minėtų aplinkybių to padaryti nepavyko.

1949 m. iš salų buvo deportuoti visi japonų kilmės gyventojai. Japonija nereikšė jokių protestų dėl Sachalino, tačiau neįstengė susitaikyti su Kurilų salyno praradimo ir kėlė šią problemą visais įmanomais diplomatiniais kanalais. 1951 m. pasirašyta San Francisko Taikos sutartis tarp Japonijos ir Sąjungininkų šalių, kurioje Japonija deklaravo savo teises į šias salas. Tačiau SSRS teritoriniai siekiai, Šaltasis karas ir kariniai veiksmai Korėjos pusiasalyje nulėmė, kad Rusija niekada nepasirašė nei šios, nei jokios kitos panašios sutarties. Nors dar būta mėginimų: Rusija tuo metu siūlė Japonijai atiduoti dvi salas, esančias arčiausia Japonijos: Šikotanai ir Habomai salas, tačiau šis pasiūlymas japonų buvo atmestas kaip neatspindintis politinės realybės, nes šios salos reprezentavo tik 7% prarastos teritorijos⁶². 1956 m. pasirašyta dvišalė Japonijos – Rusijos sutartis atgaivino diplomatinius santykius, išspręstos konsulinės problemos, tokie svarbūs klausimai kaip belaisvių ir reparacijų. Tačiau, nors sutartis ir buvo ratifikuota abiejų šalių parlamentuose, tačiau teritorinės pretenzijos dėl Kurilų salų taip ir nebuvo išspręstos kaip tikėtasi, o tai neleido šioms dviem šalims užmegzti taikaus kaimyniško dialogo.

---

⁶² http://www.mofa.go.jp/erp/rss/northern/page1we_000017.html [žiūrėta 2020 04 14].

Nors vėlesniais dešimtmečiais dar būta bandymų susitarti, tačiau taikos sutartis taip ir nebuvo pasirašyta. Subyrėjus SSRS, Japonija tikėjosi, kad pasikeitus režimams pavyks išspręsti šį opų klausimą. Daug vilčių dėta į naująjį prezidentą B. Jelciną. Optimizmą kėlė ir 1993 metais pasirašyta Tokijo deklaracija, kuria siekta įvesti Kurilų salų ginčų sprendimo reguliavimo procedūrą. 1997 m. optimizmo netrūko ir buvo tikimasi šią šiaurinių teritorijų problemą išspręsti Japonijos naudai iki naujojo tūkstantmečio pradžios. Pasirašytas Kavanos (Kawana) susitarimas vedė link to. Jame buvo išdėstyti konkretūs punktai, kurie turėjo vesti link problemos išsprendimo.

Tačiau pasikeitus prezidentams Rusijos federacijoje ir atėjus V. Putinui į valdžią, pasikeitė politinis klimatas⁶³. Net ir tarpininkaujant JAV, visi bandymai buvo nesėkmingi, nes Rusijos prezidentas teigė, kad Kurilų salų klausimas yra *fait accompli* ir nekeičiamas remiantis tarptautine teise. Nors buvo pasiūlymų pasidalinti salas pusiau, tačiau šis pasiūlymas netenkina nei vienos iš nesutariančių pusių. Rusija užima tvirtą ir neginčijamą poziciją: tik galutinai Japonijai pripažinus visas Rusija teises į ginčytinas teritorijas būtų galima pradėti naują derybų etapą dėl salų likimo⁶⁴.

---

⁶³ https://www.academia.edu/23500963/SOUTHERN_KURILES_NORTHERN_TERRITORIES_A_STUMBLING-BLOCK_IN_RUSSIA-JAPAN_RELATIONSHIP [žiūrėta 2020 04 12]

⁶⁴ <https://sputniknews.com/russia/20080702112838415/> [žiūrėta 2020 04 22]

3.2 Japonijos strategijos sprendžiant teritorinius ginčus su Rusija

Labai svarbu išsiaiškinti ir identifikuoti kokios strategijos ėmėsi Japonijos politinis ir diplomatinis aparatas, siekdamas išspręsti Šiaurinių Teritorijų ginčą su Rusija. Šioje situacijoje tvirtesnes pozicijas nuo antrojo pasaulinio karo pabaigos turėjo Rusija, kadangi jai ir priklauso ginčijamos teritorijos. Tai lemia, kad Japonija šiame ginče turi ribotas sprendimo galimybes ir strategijas. Nors XX a. 8 dešimtmetyje, Japonijos valstybės ministrų kabinetui vadovaujant premjerui Junichiro Koizumi, buvo svarstoma idėja šį ginčą pervesti į Tarptautinį Teisingumo Teismą, kaip tai vėliau tai buvo daroma dėl teritorinių ginčų su P. Korėja. Visgi, tai nebuvo įgyvendinta. To priežastis galime laikyti, kad japonų vyriausybės įvertinusios SSRS, o vėliau ir Rusijos režimo tipą, kad jis nėra demokratinis, kreipimasis į Tarptautinį Teisingumo Teismą jokios apčiuopiamos naudos negalėjo duoti, nes Rusija nei su pačiu svarstymu, nei juo labiau su sprendimu niekada nesutiktų.

Kita strategija, bandyti spręsti konfliktą iš karinė galios ir demonstratyvios jėgos pozicijų, buvo sunkiai įgyvendinama. Šaltojo karo laikais SSRS buvo viena iš dviejų pasaulio karinių supervalstybių, todėl karinės jėgos demonstravimos jos atžvilgiu galėjo išprovokuoti didelį karinį konfliktą, kurio Japonija laimėti neturėjo galimybių. Remtis kariniu alijansu su JAV šioje situacijoje japonijos politikai irgi negalėjo, nes JAV tikrai nebuvo pasiryžusios eskaluoti konforntacijos su SSRS dėl Japonijos Šiaurinių Teritorijų. JAV ir Japonijos saugumo sutarties 5 straipsnis numatė, kad JAV remia Japonijos teritorinį suverenitetą ir yra, prireikus, pasiryžusios ginti Japoniją nuo agresoriaus. Visgi, reikia pažymėti, kad ši sąlygą negaliojo dviem ginčytinoms teritorijoms: šiaurinėms teritorijoms ir Takešimos salas⁶⁵. Todėl ginčo eskalacija ir karinis sprendimas, tikintis alijanso su JAV paramoje konfliktuojant su SSRS, buvo nerealistinis ir neįgyvendinamas.

Istorija leidžia suprasti, kad Rusija sprendžia teritorinius konfliktus tik dvišalių derybų pagrindu. Tokiu būdu teritoriniai ginčai buvo išspręsti su Norvegija ir Kinija. Todėl racionaliausia strategija šioje situacijoje buvo siekis teritorinį ginčą spręsti dvišalių susitikmu ir susitarimų metodu.

Sovietų Sąjungos žlugimas sukėlė ženkliai geopolitines permainas pasaulyje. 1991 m. įvykiai, kuomet oficialiai buvo panaikinta SSRS suteikė okupuotoms ir inkorporuotoms valstybėms atsiskirti. Rusijos situacija, kuri buvo Sovietų Sąjungos valstybės teisių perėmėja, padėtis buvo sudėtinga. Rusijos ekonomika patyrė šoko, hyperinfiliaciją ir kitas

---

⁶⁵ Akihiro Iwashita, *Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects*. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 41.

problemas, vidaus politinė situacija buvo nepastovi. Maskvos elgseną su šalimis, kurios nepriklausė buvusiam sovietiniam blokui, galime apibūdinti kaip sumišusią ir atsiribojusią. Tuo metu Japonijos politinis elitas manė, kad SSRS subyrėjimas ir Rusijos silpnumas suteikia puikią galimybę Japonijai padaryti proveržį šiaurinių teritorijų klausimu bei jį išspręsti sau palankia kryptimi.

Kaip ir minėta, po SSRS subyrėjimo Rusija pateko į tam tikrą neužtikrintumą ir galios vakumą. Tai geriausiai atspindi tai, jog tuometinis Rusijos Federacijos prezidentas Borisas Jelcinas sutiko aptarti visų keturių salų dispoziciją ir suteikė regimybę, kad Japonija gali atgauti visas salas derybų būdu. 1993 m. spalio mėnesį B. Jelcinas ir tuometinis Japonijos ministras pirmininkas Morihiro Hosokawa pasirašė Tokijo deklaraciją, kuria buvo pripažinta Sovietų Sąjungos ir Japonijos dar 1956 m. pasirašyta deklaracija⁶⁶, pagal kurią buvo susitarta grąžinti dvi salas į Japoniją. Abi pusės pažadėjo ir toliau derėtis dėl ginčytinų teritorijų ginčas pagal minėtą išankstinį 1956 m. susitarimą. Tai reiškė, kad dvi salos iš keturių, Habomai ir Shikotan, gali būti grąžintos Japonijai. Tačiau galiausiai Japonija neišnaudojo Rusijos susilpnėjim, daugiausia dėl pačios Japonijos politinio nestabilumo ir nenuoseklumo.

Reikia pažymėti, kad šioje situacijoje galime eiti J. Manicom pasiūlytu keliu. Anot jo, valstybės pasiryžimą nulemia ir vidaus politikos indikatoriai, kurie gali paskatinti inicijuoti ar eskaluoti kylantį ginčą ar laikytis strategijos kuri padėtų įgyti pranašumą ginčo dėl teritorijų metu⁶⁷. Kaip jau minėta, Japonijos valdžia pasirinko pačią racionaliausią strategiją derantis su SSRS, o po to ir Rusija dėl ginčytinų teritorijų – dviašales derybas. Laikotarpis japonams, kaip jau minėta, taip pat buvo parankus, ką tik subyrjus SSRS, Rusija buvo praradusi supervalstybės statusą, galią ir pasitikėjimą. Visgi, net ir pritaikius bei ilgą laiką besilaikant tesingos strategijos, japonų vyriausybėms tikslo pasiekti nepavyko. Rusijos silpnumo laikotarpio pabaigą galima laikyti 2000 m., kuomet jis buvo inauguruos kaip Rusijos Federacijos prezidentas. Japonijos nesėkmės priežastis slypi jos vidinėse problemose. Nuo 1954 m. Japonijos ministru pirmininku ilgiau negu 5 metus išbuvo tik trys politikai, skaičiuojant ir dabartinį ministrą pirmininką Shinzo Abe, kurio vadovavimo laikotarpis vyriausybėje yra ilgiausias per visą Japonijos istoriją. Sugebėjimas ilgai likti valdžioje yra svarbi sąlyga norint užtikrinti, kad teritorinių ginčų sprendimo strategija būtų sėkminga. Dėl ekonominės krizės, kuri stipriai paveikė Japonijos visuomenę ir politikos lauką, taip pat dėl dažnai beisikeičiančių vyriausybių, nepavyko išnaudoti Rusijos nusilpimo ir galios praradimo laikotarpio. Vidinės

---

⁶⁶ Akihiro Iwashita, *Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects*. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 92-94.

⁶⁷ Manicom, James, *IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes*, 2006, Newcastle, p. 10.

priežastys nulėmė, jog Japonija nesugebėjo pasinaudoti išorinių priežaščių sudarytomis palankiomis sąlygomis ir neatgavo Šiaurinių Teritorijų. Tuo laikotarpiu Japonijos vyriausybės keitėsi itin dažnai, todėl nepavyko išlaikyti tęstinės valstybės politikos ir susigrąžinti minėtas teritorijas.

Kaip ir minėta, Rusijos silpnumo laikotarpio pabaigą galima laikyti 2000 m., su Vladimiro Putino iškilimu į aukščiausią Rusijos politinį postą, kuomet jis buvo inauguruotas kaip Rusijos Federacijos prezidentas. XXI a. pirmojo dešimtmečio pirma pusė sutampa ir su stabiliu Japonijos politiniu lauku, kuomet tuometinis ministras pirmininkas Junichiro Koizumi atėjo į valdžią 2001 m. ir šiame poste išbuvo iki 2006 m.

V. Putino valdymo laikotarpiu derybos teritoriniu klausimu su Japonijos vyriausybe pasirodė itin sunkios. Tokijo deklaracijos tęstinumo galima laikyti Irkutsko pareiškimą, kurį pasirašė prezidentas Vladimiras Putinas ir Japonijos ministras pirmininkas 2001 m. kovo mėnesį. Šiuo pareiškimu buvo nuspręsta tęsti derybas remiantis 1993 m. Tokijo deklaracijos pagrindu⁶⁸. Reikia paminėti, kad teritoriniai ginčiai tarp Japonijos ir Rusijos nebuvo vieninteliai siekiai iš japonų pusės. Galime išskirti tris pagrindinius Japonijos siekius: 1) Tokijas siekė sustiprinti Japonijos ir Rusijos santykius, kad Japonija turėtų dar vieną stiprų partnerį Azijos ir Ramiojo vandenyno regione. 2) Japonija bandė plėtoti Japonijos ir Rusijos santykius tokiose srityse kaip politika, ekonomika, saugumas ir gynyba, kultūra, sportas ir tarptautinė visuomenė. 3) Japonija bandė sudaryti taikos sutartį su Rusija, kad būtų išspręstas Šiaurės teritorijų klausimas⁶⁹.

Šiaurinių teritorijų suveriniteto klausimas pakartotinai buvo iškeltas 2004 m. lapkričio 14 d., kuomet Rusijos prezidentas V. Putinas ir Rusijos užsienio reikalų ministras Sergejus Lavrovas lankėsi Japonijoje. Tuomet S. Lavrovas pareiškė, kad Rusija, kaip Sovietų Sąjungos teisių perėmėja, pripažino 1956 m. deklaraciją ir buvo pasirengusi tuo pagrindu derėtis su Japonija⁷⁰, bet sąlyga buvo, kad Japonija pirmiausia turi pripažinti Rusijos Federacijos teritorinį suverinitetą, įskaitant ir Kurilų salas.

Kaip jau minėta, 1956 m. SSRS siūlė dvi salas grąžinti., situacija, jeigu mes ją lyginsime su XX a. viduriu ar pabaiga ženkliai pasikeitė. Šiaurės teritorijos tapo strategiškai

---

⁶⁸ Irkutsk Statement by the Prime Minister of Japan and the President of the Russian Federation on the Continuation of Future Negotiations on the Issue of a Peace Treaty: internetinė prieiga: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/pmv0103/state.html> [žiūrėta 2020 02 20]

⁶⁹ Akihiro Iwashita, Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 92-93.

⁷⁰ Irkutsk Statement by the Prime Minister of Japan and the President of the Russian Federation on the Continuation of Future Negotiations on the Issue of a Peace Treaty: internetinė prieiga: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/pmv0103/state.html> [žiūrėta 2020 02 20]

svarbesnės dėl Arkties regiono. Pastaraisiais metais paspartėjo Arkties ledo tirpimas, atvėręs Šiaurės jūros kelią, kuris jungia Arkties regioną⁷¹ su Azija per Hokaidą. Nors Šiaurės jūros maršrutas nėra dar komerciškai perspektyvus, juo domisi daugelis šalių. Rusija yra pagrindinė šio maršruto vystytoja. Šiaurinės teritorijos yra maršruto pabaigoje, todėl Rusija turi paskatų išlaikyti salas. Tokiu atveju, dar prieš 15 metų atrodė, kad Šiaurinės Teritorijos neturi didelės strateginės reikšmės, keičiantis klimatui įgauna ne tik karinę – strateginę, bet ir ekonominę – strateginę reikšmę.

Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas pateikė savo argumentą, teigdamas, kad deklaracijoje nėra jokių Japonijos vadinamų šiaurinių teritorijų suvereniteto požymių. Be to, jis laikėsi tvirtos pozicijos nepalikti suvereniteto šiaurinėje teritorijoje, net jei abi salos būtų perduotos Japonijai⁷². Japonijos vyriausybė susidūrė su stipria Maskvos pozicija, kuomet pastaroji laikėsi nuomonės, kad rusų pretenzijos į keturias salas yra teisėtos, nes tai yra antrojo pasaulinio karo išdava. Tokiu būdu Maskva siekė Tokijui primesti savo žaidimo sąlygas derantis dėl bent jau dalies Šiaurinių teritorijų perdavimo Japonijai.

Reikia pažymėti, kad 2018 m. lapkritį V. Putinas ir ministras pirmininkas Shinzo Abe susitikimo metu vėl aptarė klausimus dėl Šiaurinių teritorijų ir jų sprendimo. Tuomet V. Putinas teigė, kad 1956 m. Japonijos ir Sovietų Sąjungos pasirašytoje bendroje deklaracijoje nėra minimas joks teisinis pagrindas grąžinti Habomai ir Shikotan salas. Tokia Rusijos prezidento pozicija leidžia daryti prielaidą, kad Maskva nelinkusi grąžinti Japonijai, ne tik visų ginčytynų teritorijų, bet net ir dviejų mažų salų, dėl kurių ilgą laiką ir vyko derybos tarp abiejų šalių prezidentų ir užsienio reikalų ministrų. Maskva visų pirma nori, kad Tokijas pripažintų Rusijos teritorinį vientisumą ir užikrintų, jog šiaurinėse teritorijose neatsirastų JAV karinių bazių.

Pagal Japonijos planą, jei dvi salos Habomai ir Shikotan salos bus atiduotos Japonijai, gali būti rengiamos derybos dėl sprendimo dėl Iturup ir Kunashir salų. 2019 m. vasarį ministras pirmininkas Abe aiškiai teigė, kad Japonija nepritaria ir niekada nesutiks pasitraukti nuo derybų stalo su Rusija dėl Šiaurinių teritorijų. Anot S. Abe, salos yra neatsiejama Japonijos tautos teritorijos dalis. Labai svarbu yra suprasti, kad tokie Japonijos ministro pirmininko teiginiai nėra tik tušti žodžiai. Kaip ir minėta,

---

⁷¹ Akihiro Iwashita, *Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects*. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016, p. 62-64.

⁷² Irkutsk Statement by the Prime Minister of Japan and the President of the Russian Federation on the Continuation of Future Negotiations on the Issue of a Peace Treaty: internetinė prieiga: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/pmv0103/state.html> [žiūrėta 2020 02 20]

valstybių norą įsitraukti į teritorinių ginčų sprendimą lemia ir tokių teritorijų istoriniai ryšiai, visuomenės istoriniai atsiminimai. Kadangi, Šiaurinės teritorijos buvo prastos 1945 m., todėl, galima manyti, kad naujoji/jaunoji Japonijos visuomenės karta nebeatsimena, o kartais ir nebesupranta šių teritorijų reikšmės jų valstybei. Siekiant stiprinti naujosios kartos visuomenės ryšį su prarastomis Šiaurinėmis teritorijomis, 2018 m. Japonijos vyriausybė įsteigė Nacionalinį teritorijos ir suvereniteto muziejų Tokijuje. Tokiu būdu yra siekiama sufokusuoti visuomenės dėmesį į Japonijos teritorinių teisių problemas, susijusias su Šiaurinių teritorijų salų ginču, o taip pat su teritorinės pretenzijos į Takeshima ir Senkaku salas⁷³. Todėl Abe minėjo, kad siekia pasirašyti taikos sutartį tik po to, kai bus išspręsti Šiaurinių teritorijų klausimai. Visgi, nors atrodytų, kad Japonijos pasirinkta strategija dėl dvišalių derybų neduoda greitų vaisių, tačiau jos yra laikomasi ir toliau. Viena pagrindinių Rusijos baimių, kad perleidus Japonijai ginčytynas teritorijas, jose gali atsidurti JAV karinės ginkluotosios pajėgos, verčia labai atsargiai žiūrėti į teritorijų perdavimo klausimą. Japonijos vyriausybės susirūpinimą ir nepasitenkinimą sukėlė Rusijos karinių lėktuvų dislokavimas ginčijamose salose. 2018 m. kovą Rusijos oro pajėgos pirmą kartą dislokavo du naikintuvus „Su-35S“ į aerodromą Iturup mieste - didžiausioje ir šiauriausioje saloje pietų Kuriluose. Prieš lėktuvo atvykimą Rusijos ministras pirmininkas Dmitrijus Medvedevas pasirašė dekretą, leidžiantį 2018 m. vasarį mėn. Dislokuoti karinius orlaivius į civilinį oro uostą. Japonijos užsienio reikalų ministerija (URM) tą patį mėnesį pateikė oficialų protestą dėl šio klausimo⁷⁴.

Rusijos gyventojų apklausos atskleidžia, jog net ir dviejų salų grąžinimas Rusijoje gali sukelti kritikos bangą. Be to, dauguma rusų neišskiria salų, nurodytų 1956 m. deklaracijoje, ir dviejų didesnių salų, kurias teigia Japonija. Kai 2019 m. sausį Rusijos užsienio reikalų ministras Sergejus Lavrovas ir Japonijos užsienio reikalų ministras Taro Kono susitiko Maskvoje, Lavrovas savo kolegai iš Japonijos pakartojo, kad „salų suverenitetas nėra ginčijamas, tai yra Rusijos teritorija“. Šiuo metu vykstančiose derybose Rusija turi viršūnę, nes ji kontroliuoja salas ir nemato jokios pagrįstos priežasties Kremliai skatinti taikos susitarimą. Rusijai taikos sutarties

---

⁷³ [Japan displays documents to defend claims to disputed isles](#)". *The Washington Post*. Associated Press. 2018-01-25. Archived from [the original](#) on 2018-01-26. [žiūrėta 2019 07 16].

⁷⁴ Rusijos karinė veikla vertinama reaguojant į Maskvos susirūpinimą dėl galimo Japonijos įsigyti dviejų sausumos balistinių raketų gynybos baterijų „Aegis Ashore“ iš JAV. Antradienį Maskvoje vykusio dialogo „du plius du“ metu Rusijos ministrai dar kartą oficialiai pakartojo savo susirūpinimą dėl balistinių raketų gynybos sistemų „Aegis Ashore“ dislokavimo.

sudarymas su Tokiju reikštų, kad jos gražina abi salas kaip dosnų gestą, turbūt su tam tikrais įsipareigojimais, kaip rusų karinių bazių dislokavimas šiaurinėse teritorijose, kurį Japonijai gali būti sunku suvirškinti.

Jei pažvelgtume iš Japonijos perspektyvos, taikos sutartis galėtų padėti išspręsti ginčą dėl šiaurinių teritorijų bei išspręsti su Antrojo pasaulinio karo nesutarimus su Rusija. Abi tautos taip pat galėtų glaudžiai bendradarbiauti išlaikydamos geopolitinę pusiausvyrą Pietryčių Azijoje, o ypač siekiant atsverti Kinijos galią. Taikos sutarties sudarymas taip pat galėtų padėti priartinti Rusiją prie Rytų. Dėl krintančių naftos kainų ir sankcijų Rusijos ekonomika susidūrė su stagnacija. Nuo šiol glaudesni ryšiai su Tokiju gali padėti pagerinti prekybos ir ekonominius ryšius ir su kitomis šalimis.

Atrodo, kad Rusija taip pat nerimauja dėl Kinijos karinės struktūros ir jos didėjančios įtakos visame pasaulyje. Japonija siekia, kad Rusija su jų vaslybe bendradarbiautų saugumo srityje. Be to, jei Abe ketina atsisakyti seniai prarasto Japonijos tikslo - sugrąžinti keturias salas, kad galėtų užmegzti nuoširdžius santykius su Rusija, Putinas gali sugebėti išspręsti ginčą. Tačiau Abe išreiškė, kad išspręsti konfliktą yra sunku, bet būtina. Jei teritorinis sprendimas bus atidėtas, yra tikimybė, kad Japonija atsidurs nepalankioje padėtyje, nes salos yra Rusijos kontroliuojamos nuo 70 metų, o daugelis rusų ten net apsigyveno. Japonijos strategija siekiant išspręsti teritorinį ginčą su Rusija pasirodė optimaliausia, deja, neefektyvi. Norit efektyviai užbaigti derybas, Japonijai, ko gero, reikės atlikti tam tikras nuolaidas teritoriniu arba bendradarbiavimo atžvilgiu.

4. Japonijos teritoriniai konfliktai ir strategijos su P. Korėja

4.1 Takešimos teritorijos ginčo istorinė genezė.

Liancourt arba Takešimos nedidelių salų, kartais istoriniuose šaltiniuose įvardijamų kaip kalvų, ginčas yra jūrinis teritorinis nesutarimas tarp Japonijos ir Pietų Korėjos. Ši mažų salų grupė yra išsidėsčiusi Japonijos jūroje ir turi du skirtingus pavadinimus. Japonų kalba jos yra įvardijamos Takešimos salomis, tuo tarpu korėjiečių kalba jos vadinamos Dokdo⁷⁵. Japonijos ir Pietų Korėjos pozicijos Liancourt salų grupės atžvilgiu yra nekintančios ir teigiančios, jog remiantis istoriniais šaltiniais ir duomenimis turi būti priimtas sprendimas, kam šios salos teisėtai priklauso. Tačiau priklausomybės klausimas, atsižvelgiant į istorinius momentus nėra galutinai ir tiksliai atsakytas ir įteisintas.

Nesutarimai yra sudėtingai išsprendžiami dėl prieštaringų interpretacijų apie istorinę suvereniteto būklę Takešimos salų atžvilgiu. Pietų Korėjos teiginys, jog šios salos priklauso jai remiasi nuorodomis į Korėjos salą, vadinamą Usan-do įvairiuose istoriniuose įrašuose, žemėlapiuose ir enciklopedijose. Pasak Pietų Korėjos tyrinėtojų, visi šie istoriniai šaltiniai yra svarbus įrodymas teigiant, jog šios salos yra istorinė Pietų Korėjos teritorijos dalis. Tačiau šiems teiginiams nepritaria Japonijos mokslininkai ir tyrinėtojai, kurie teigia, jog istoriniai šaltiniai, susiję su Korėjos sala Usan-do yra ganėtinai komplikuoti, keliantys nemažai klausimų ir neaiškumo, kadangi istoriniai šaltiniai, kuriais remiasi Pietų Korėjos bei jos salos Usan-do tyrinėtojai skirtingais istoriniais momentais laikais veda ir į kitas salas, tokias kaip Jukdo, jos kaimyninę salą Ulleungdo arba neegzistuojančią salą tarp Ulleungdo ir Korėjos⁷⁶. Šie Japonijos mokslininkų teiginiai, jog negalima remtis istoriniais šaltiniais, kurie nepateikia atsakymo į keliamą klausimą, o tik įveda daugiau neaiškumo, negali būti naudojami priimant sprendimą teritorinių klausimų atžvilgiu.⁷⁷

Abiejų šalių tyrėjai nesutaria, kas iš pradžių turėjo administracinę salų kontrolę dėl ankstyvuosiuose istoriniuose įrašuose, žemėlapiuose ir dokumentuose randamų dviprasmybių, neaiškių, dažnai kintančių salų pavadinimų ir kitų teritorinių kintamųjų.

Pietų Korėja remdamasi gausiais istoriniais šaltiniais teigia ir pabrėžia, jog netgi atsižvelgiant į dviprasmybes istoriniuose šaltiniuose, tenka atkreipti dėmesį, jog tie patys istoriniai dokumentai ir jų tyrimai atskleidžia, kad Japonija oficialiai pripažino, jog Dokdo salos yra Korėjos teritorijoje dar 1696 metais, kuomet Japonijos ir Korėjos žvejai pradėjo veikti šioje

---

⁷⁵ McCurry, Justin (August 18, 2010). "Rocky relations between Japan and South Korea over disputed islands". The Guardian. London.

⁷⁶ https://web.archive.org/web/20080913071653/http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/pamphlet_e.pdf [žiūrėta 2020 04 27]

⁷⁷ https://web.archive.org/web/20080913071653/http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/pamphlet_e.pdf [žiūtėta 2019 12 17].

teritorijoje. 1900 metais Dokdo buvo oficialiai įregistruota Uldo apskrities jurisdikcijoje. Tačiau 1905 metais šios salos kartu su Korėjos pusiasaliu buvo užimtos ir aneksuotos Japonijos.

Istorinis ginčų aspektas kyla iš klausimo, kam nuo pat pradžių priklausė salos. Japonija teigia, kad ji nustatė kontrolę 1905 metais, remdamasi *terra nullius* principu ir apklausomis bei tyrimais, atliktais nuo 1895 metų⁷⁸. Remiantis šia japonų interpretacija ir pozicija, Takešimos salos yra japonų teritorija, nes anksčiau tai nebuvo užimtos bei oficialiai pripažintos nors vienos valstybės. Tačiau Pietų Korėja tvirtina, kad minimos salos jai priklauso nuo 512 metų, kuomet jos buvo valdomos ir priklausė Silla dinastijai. Korėjiečiai supranta Japonijos nuomonę ir poziciją, bet jie pabrėžia, kad Japonijos žingsnis, kuomet Takešimos salos tapo Shimane prefektūros dalimi buvo Japonijos ekspansijos į Korėją plano dalis, kuri prasidėjo nuo Rusijos ir Japonijos karo (1904-1905 metais) iki oficialios aneksijos 1910 metais. Korėjiečiai šias salas įvardija, kaip pirmąją Japonijos invazijos auką⁷⁹.

Dokdo buvo vėl sugrąžintos ir priskirtos Pietų Korėjos teritorijai po Antrojo pasaulinio karo. Liancourt salų grupė nuo 1954 metų. buvo administruojama ir prižiūrima Pietų Korėjos pakrantės apsaugos⁸⁰. Toks nutarimas buvo priimtas oficialioje diplomatinėje Jungtinių Amerikos Valstijų korespondencijoje, kitaip įvardijamoje Rusk-Yang korespondencija. 1954 metais Japonija pasiūlė kreiptis į Tarptautinį Teisingumo Teismą dėl sprendimo Liancourt salų grupė atžvilgiu, tačiau Pietų Korėja šį pasiūlymą atmetė, teigdama, jog ši salų grupė yra neabejotinai Pietų Korėjos teritorijos dalis ir todėl šis klausimas neturėtų būti sprendžiamas diplomatinėmis derybomis arba teisiniu procesu tarp Pietų Korėjos ir Japonijos⁸¹. Pietų Korėjos vyriausybės tinklalapyje, skirtame Liancourt salų grupės klausimui teigiama: "Dokdo yra neatskiriama Korėjos teritorijos dalis istoriškai, geografiškai ir remiantis tarptautine teise"⁸².

Kaip atsaką į šį pareiškimą Japonijos užsienio reikalų ministerija teigia, kad XVII amžiuje viduryje Japonija įtvirtino suverenumą salose, o jūreiviai ją naudojo ir naudoja kaip navigacinį uostą, laivų prijungimo punktą ir turtingą žvejybos plotą⁸³. Ir 1905 metais įtvirtinant septynioliktojo amžiaus suverenumą, šios salos buvo įtrauktos į Japonijos sudėtį, priskiriant jas

---

⁷⁸ M. Erika Pollmann. The Politicization of the Liancourt Rocks Dispute: Its Effect on the Japan-South Korea Relationship. Vol. 15-No. 10. October 2015. P. 1.

⁷⁹ "Editorial: The Takeshima Issue," Asahi Shimbun, March 12, 2005, <http://www.asahi.com/english/opinion/TKY200503120135.html> [žiūrėta 2020 04 27]

⁸⁰ "Liancourt Rocks / Takeshima / Dokdo / Tokto". GlobalSecurity.org. [žiūrėta 2020 04 13]

⁸¹ Questions and Answers on Dokdo, Q14 in the official Dokdo Site by Ministry of Foreign Affairs of Republic of Korea. <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/faq.jsp> [žiūrėta 2020 04 02]

⁸² <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/> [žiūrėta 2019 12 11]

⁸³ <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/index.html> [žiūrėta 2019 12 07]

Shimane prefektūrai. Tad Pietų Korėja įvykdė neteisėtus veiksmus, kuomet 1952 metais paskelbė Liancourt salų grupę savo teritorija⁸⁴. Neteisėti Pietų Korėjos veiksmai yra grindžiami ir tuo, jog šios salos nebuvo įtrauktos į teritorijų sąrašą, kurios turėjo būti grąžintos ar perduotos pagal San Francisko taikos sutartį, kuri buvo pasirašyta 1951 metais. Japonija San Francisko Taikos sutartimi turėjo pripažinti Korėjos nepriklausomybę, atsisakyti visų teisių ir reikalavimų Korėjai, įskaitant salas Quelpart, Port Hamilton ir Dagelet.⁸⁵ Tad Japonijos valdžia primygtinai pabrėžia: „Takešimos salų okupacija, kurią įvykdė Pietų Korėja yra neteisėta okupacija, nesusijusi su tarptautine teise“⁸⁶.

Rengdama San Fransisko taikos sutartį (pasirašytą 1951 m. Rugsėjo 8 d., Įsigaliosianti nuo 1952 m. Balandžio 28 d.), Į kurią įtrauktas galutinis Japonijos teritorijos dislokavimas po Antrojo pasaulinio karo, Korėjos Respublika paprašė JAV pridėti Takeshima į teritorijas, kurių atsisakys Japonija. Tačiau Jungtinės Valstijos vienareikšmiškai atmetė šį prašymą, pažymėdamos, kad Takeshima „<...> niekada nebuvo traktuojama kaip Korėjos dalis“, o buvo Japonijos teritorija. Tai įrodo diplomatiniai dokumentai, kuriuos paviešino JAV vyriausybė. Šiame kontekste San Fransisko taikos sutartyje „Korėja, įskaitant Quelparto salas, Port Hamiltoną ir Dageletą“ nurodomos kaip teritorijos, kurių Japonija privalo atsisakyti, neįtraukiant Takeshimos. Taigi sutartyje, kuri nustatė tarptautinę tvarką po Antrojo pasaulinio karo, patvirtinama, kad Takeshima yra Japonijos teritorija. Be to, įsigaliojus sutarčiai, JAV pranešė Japonijai, kad ji galės bauditi Takeshimą kaip sprogdinimo diapazoną. Remdamasi susitarimu su JAV, Japonija paskelbė Takeshimą bombardavimo diapazonu ir paskelbė apie tai visuomenei. Pagal tarptautinę tvarką po Antrojo pasaulinio karo Takeshima buvo vienareikšmiškai pripažinta Japonijos teritorija.

Šis konfliktas ir visi nesutarimai jo atžvilgiu yra grindžiamos ne tik istorinėmis žiniomis, bet ir politinių veikėjų nuomonėmis ir visuomenės požiūriu. Tad šiems nesutarimams, atsižvelgiant į politinius sprendimus ar susidariusias situacijas, taip pat yra skiriama daugiau ar mažiau dėmesio.

Reikia pabrėžti, jog šį salų grupę yra patogioje ir naudingoje žvejybos zonoje. Taip pat yra manoma, kad šioje teritorijoje galimi dujų telkiniai. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, jog kylantys nesutarimai yra ne tik teritoriniai, kurie grindžiami istoriniais aspektais, bet ir norima išspręsti šiuos nesutarimų siekiant ekonominės įtakos esamoje teritorijoje.⁸⁷

---

⁸⁴ <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/index.html> [žiūrėta 2019 12 21]

⁸⁵ M. Erika Pollmann. The Politicization of the Liancourt Rocks Dispute: Its Effect on the Japan-South Korea Relationship. Vol. 15-No. 10. October 2015. P. 1.

⁸⁶ <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/index.html> [žiūrėta 2019 11 02]

⁸⁷ <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-19207086> [žiūrėta 2019 06 12]

Tuo tarpu Japonija šią situaciją įžvelgia kaip šiomis dienomis vykstančią okupaciją. Tad įvairiais protestais ir sprendimais yra siekiama atkreipti ne tik savos, bet ir tarptautinės visuomenės dėmesį į šią problemą. 2005 metais Japonijos Shimane prefektūra paskelbė, jog bus minima Takešimos salų diena, tai buvo žingsnis, paskatinęs stiprius protestus Pietų Korėjoje. Įvairiomis formomis Japonijos valdžia siekia kelti šią problemą, tačiau Pietų Korėja tai traktuoja, kaip siekį sukelti dar gilesnius tarpusavio nesutarimus.

Dėl didelio priešiško tarp Japonijos ir Pietų Korėjos abiem šalims neįmanoma planuoti bendros veiklos Korėjos pusiasalyje ar kitose artimose teritorijose. Neišsprendžiamas jūrinis teritorinis konfliktas, remiantis istoriniais aspektais, neleidžia plėtoti tolimesnių santykių ir kelia grėsmę ne tik šių dviejų šalių bendradarbiavimui ir bendravimui, bet ir tarptautiniams santykiams.

4.2 Japonijos strategijos sprendžiant teritorinį ginčą su P. Korėja

Kaip ir Šiaurinių teritorijų atveju, JAV ir Japonijos saugumo sutarties 5 straipsnis numatė, kad JAV remia Japonijos teritorinį suverenitetą ir yra, prireikus, pasiryžusios ginti Japoniją nuo agresoriaus, tačiau tai negaliojo Takešimos saloms. Tokiu atveju Japonijos valdantysis elitas negalėjo remtis alijanso su JAV teikiamomis galimybėmis, o taip pat svarstyti salas susigrąžinti iš jėgos perspektyvos.

Dvišalių derybų galimybės pasirodė be didesnės perspektyvos. Tai nulėmė keli faktoriai: 1) istorinė patirtis, kuomet P. Korėjoje dar gyvi prisiminimai dėl Japonijos itin žiaurios politikos antrojo pasaulinio karo metais.; 2) augantis populizmas P. Korėjos vyriausybėje, todėl bet kokios derybos ir teritorinės nuolaidos Japonijai P. Korėjos visuomenėje būtų sutiktos itin priešišškai

Taigi, įvertinus visus faktorius, pagrindinė Japonijos strategija yra grąžinti šį klausimą į tarptautinės bendruomenės akiratį. Tiesą sakant, Japonijos vyriausybė jau tris kartus paprašė Seulo kartu kreiptis į Tarptautinį Teisingumo teismą⁸⁸, siekiant, jog tarptautinės insitucijos imtusi teritorinio ginčo sprendimo. Pietų Korėja kaskart atsisakė, nes, jos manymu, nėra jokio ginčo dėl salų suvereniteto, jos istoriškai ir vadovaujantis tarptautine teise priklauso P. Korėjai. 2012 m. tą patį pakartojo Pietų Korėjos užsienio reikalų ministerijos atstovai:

---

⁸⁸ Siekdama taikiai išspręsti ginčą, 1954 m. Rugsėjo mėn. Japonija pasiūlė P. Korėja, kad šis ginčas dėl Takeshimos suvereniteto turėtų būti perduotas Tarptautiniam teisingumo teismui. Tačiau tų pačių metų spalį Korėjos vyriausybė atmetė pasiūlymą. Be to, 1962 m. kovą. Užsienio reikalų ministrų derybų proga tuometinis Japonijos užsienio reikalų ministras Zentarō Kosaka pateikė pasiūlymą Choi Duk. Tuometinis P. Korėjos užsienio reikalų ministras Shinas perdavė žinutę P. Korėjos vyriausybei, kuri šio pasiūlymo vėl nepriėmė.

„Istoriškai, geografiškai ir pagal tarptautinę teisę Dokdo salos yra aiškiai Korėjos teritorijos dalis ir nėra jokių teritorinių ginčų. Japonijos vyriausybės pasiūlymas nagrinėti Dokdo klausimą Tarptautiniame teisingumo teisme nėra vertas dėmesio⁸⁹. Analogiška situaciją galime stebėti Japonijos ginče su Kinija dėl Senkaku salų, kuomet Japonijos vyriausybė atsisako kreiptis į Tarptautines institucijas ir teigia, kad jokie ginčo nėra, salo yra suverenios Japonijos dalys.

Seulo atsisakymas pripažinti ginčą dėl salų suvereniteto ir ginčą perduoti į tarptautines institucijas, suteikia Japonijai platformą per kurią ji siunčia žinutę tarptautiniams partneriams ir institucijoms, kad byla turi teisinį pagrindą. P. Korėjos baimė, jog tarptautinių institucijų sprendimas gali būti neparankus, skatina dar aktyviau įtvirtinti savo suverenitetą ir salų administravimą. Tai bene geriausiai iliustruoja, jog P. Korėja remia planus pastatyti oro uostą netoliese esančioje Ulleung-do saloje, palengvinant reguliarias keliones į ginčijamas salas. Visgi, mažai tikėtina, kad Japonija vienašališkai nuspręstų kreiptis į tarptautines institucijas. To priežastys yra racionalios: toks scenarijus yra itin mažai sėkmingas, bet visų svarbiausia, tai gali sukurti precedentą ir tuo pasinaudojusi Kinija gali kreiptis į tarptautines institucijas dėl Senkaku salų, siekiant šį klausimą grąžinti į tarptautinę darbotvarkę.

Sutikimas dėl bendro kreipimosi į tarptautinį Teisingumo teismą leistų abiem šalims pateikti savo tariamai „svarbius“ istorinius suvereniteto įrodymus. Tokijas akivaizdžiai palankiai vertintų tokį scenarijų, tačiau, kaip ir minėta, tuomet Japonijos vyriausybė galėtų patirti Kinijos ir visos tarptautinės bendruomenės spaudimą ginčą dėl Senkaku salų taip pat perkelti į Tarptautinį Teisingumo teismą.

Aišku, bendras pateikimas Tarptautiniam Teisingumo Teismui neišspręs Japonijos ir Korėjos santykių giliai įsišaknijusių klausimų, kurių pagrindinė ašis yra abiejų šalių istorinė patirtis. Bet šis gestas parodytų abiejų šalių atsidavimą tarptautinei teisei ir taisyklėmis pagrįstą ginčų sprendimą. Tai smarkiai prieštarautų Kinijos salinio pjaustymo taktikai rytinėje ir Pietų Kinijos jūrose ir padėtų sustiprinti dažnai skelbiamas normas, kad abi pusės palaiko tarptautinės teisės laikymąsi. Be to, bendras Teisingumo Teismo pateiktas sprendimas užkirstų kelią bet kokiai tolesnei eskalacijai šiuo klausimu. Jei, visgi, Tokijas nuspręstų įgyvendinti savo ankstesnę strategiją vienašališkai perduoti bylą Tarptautiniam Teisingumo teismui, toks ginčas, tikėtina, būtų perkeltas į JT Saugumo tarybą, kad ji pateiktų būsimas rekomendacijas. Tai situacija, kurios nė viena šalis nenori, o ypač JAV, nes Kinijai ginčo eskalacija šiame regione

---

⁸⁹ 2012 m. rugpjūtį Japonija pateikė dar vieną žodinį pranešimą, kuriame pasiūlė perduoti ginčą dėl Takeshimos suvereniteto tarptautinėms institucijoms, po to, kai tuometinis Korėjos Respublikos prezidentas Lee Myung-bakas tapo pirmuoju Korėjos prezidentu aplankiusiu Takeshima. Tačiau tą patį mėnesį P. Korėjos vyriausybė atmetė Japonijos pasiūlymą.

būtų itin naudinga. Manytina, kad Japonija ir toliau sieks, kad abi šalys kreiptųsi į Tarptautinį Teisingumo Teismą, nepasaint to, kad tai Japonijai gali sukelti tam tikrų komplikacijų su Kinija dėl Senkaku salų, tačiau ilgainiui tai gali būti vienintelis įmanomas būdas išspręsti ginčą.

Panašiai kaip ir šiaurinių teritorijų atveju, 2018 m. Japonijos vyriausybė įsteigusi Nacionalinį teritorijos ir suvereniteto muziejų Tokijuje siekia sufokusuoti visuomenės dėmesį į Japonijos teritorinių istorines ir teisių problemas, susijusias su Taksehima ginču⁹⁰. Japonijos vyriausybė tikslingai siekia savo visuomenėje kurti naratyvą apie laikinai prarastas teritorijas, kurias atėjus tinkamam laikui japonai atgaus. Dėl limituotos sprendimo laisvės, tokia strategija skatina japonų patriotiškumą ir nacionalizmą, kuri valdžia siekia panaudoti aktualizodama šį konfliktą.

Išvados

---

⁹⁰ [Japan displays documents to defend claims to disputed isles](#)". *The Washington Post*. Associated Press. 2018-01-25. Archived from [the original](#) on 2018-01-26. [žiūrėta 2019 07 16].

1. Geografinis valstybių išsidėstymas lemia valstybių priešpriešą ir ginčus dėl teritorijų. Konflikto žaidėjų strategijų sėkmę lemia geografiniai atstumai, tiek nuo viena kitos, tiek ir nuo ginčytinos teritorijos. Ne visi teritoriniai nesutarimai pasiekia karinį lygmenį. Japonijos pasirinktos strategijos lemia, kad valstybė siekia sėkmingai užbaigti teritorinius ginčus, vengdama teisioginio konflikto su bet kuria žaidėja.
2. Japonijos politikai dėl ginčytinų teritorijų (Senkaku, Takeshima ir Šiaurinės Teritorijos) naudoja skirtingas strategijas. Tai lemia racionlūs valstybės vadovų veiksmai, kuriuos įtakoja: susidariusi išorės situacija arba kontekstas; racionaliai apskaičiuotos valstybės galimybės išspręsti ginčą sėkmingai ar prisiimti tikėtiną riziką; istorinė ir reputacinė patirtis. Ginčus su Rusija ir P. Korėja apriboja sąlyginis JAV neutralitetas, kuris buvo įtvirtintas Japonijos – JAV saugumo sutartyje, kuri sudaryta po antrojo pasaulinio karo. Derybinę pozicija nuleamia realistinė situacija: kieno karinės pajėgos kontroliuoja teritorijas, tos valstybės turi daugiau galimybių teritorinį ginčą užbaigti sėkmingai.
3. Jūriniuose teritoriniuose ginčiuose su Rusija dėl Šiaurinių teritorijų Japonija remiasi dvišalių derybų strategija. Karinės jėgos panaudojimo strategija šioje situacija yra atmestina, nes efektyvaus rezultatų neduotų, o karinio konflikto rizika ir tikėtinas pralaimėjimas su viena galingiausių pasaulio valstybių nelogiškas. Rusijos valdymo tradicijos režimo tipas lemia tai, kad tarptautinių institucijų pagalba sprendžiant šį ginčą yra sunkiai tikėtina. Dvišalės derybos, kurių metu Rusija tikisi įgyti strateginės, ekonominės ir politinės naudos Pietryčių Azijoje yra efektyviausia Japonijos pasirinkta strategija, kuri gali duoti teigiamų rezultatų.
4. Jūriniuose teritoriniuose ginčiuose su Kinija dėl Senkaku, Japonija remiasi alijanso su JAV strategija. Kinijos režimo tipo ir teritorinių konfliktų sprendimų praktika rodo, kad dvišalėse derybose Kinija yra nelinkusi nusileisti, nepasikliauna tarptautinių institucijų sprendimais, o yra linkusi teritorinius ginčus išspręsti dvišalėse derybose arba panaudojant karinę jėgą. Japonija pati viena atremti Kinijos karinį, politinį ir ekonominį spaudimą sunkiai gali, todėl remiasi JAV, tokiu būdu išlygindama galios pusiausvyrą ir išsaugoti Senkaku salas savo dispozicijoje.
5. Jūriniuose teritoriniuose ginčiuose su P. Korėja dėl Takeshima, Japonija remiasi tarptautinių institucijų sprendimų pagalba. Dvišalių derybų pradėti nepavyksta dėl P. Korėjos tvirtinimo, jog teritorija prikaluso jos valstybei. Istorinė abiejų valstybių patirtis neleidžia tikėtis, jog dvišalės derybos duotų sėkmingų vaisių, nes vienos iš valstybių nuolaidos savo visuomenėse būtų sutiktos kaip pralaimėjimas ir pažeminimas. Japonijos strategija remiasi siekiu šią problemą išlaikyti tarptautinės bendruomenės darbotvarkėje.

6. Strateginė teritorijos reikšmė lemia, kad teritorinius ginčus išspręsti Japonijai darosi vis sunkiau. Tirpstantys Arkties ledynai atveria Rusijai galimybes atidaryti Arkties laivybos kelią, todėl Šiaurinės teritorijos įgyja didesnę strateginę – ekonominę reikšmę. Kitų teritorijų svarbą labiausiai žymi gamtiniai resursai, tokie kaip nafta, dujos, žvejyba.
7. Istorinė atmintis ir augantis nacionalizmas yra pagrindiniai veiksniai sukuriantys tokią kopleksišką teritorinių ginčų aplinką Pietryčių Azijoje. Šiuo metu nevykstant karinėms ginčų eskalacijoms, didelis dėmesys resursai į skiriami istorinės atminties vystimui ir mikštajai galiai plėtoti. Ypač tai pasakytina apie Japonijos ginčus su P. Korėja ir Kinija. Galutiniai sprendimai yra tarsi užkonservuojami, tačiau, nuolat palaikomi istorijos naratyvai leidžia kiekvienos valstybės elitams išlaikyti visuomenės dėmesį ginčijamų teritorijų atžvilgiu.

Literatūros sąrašas

1. Akihiro Iwashita, Japan's Border Issues: Pitfalls and Prospects. New York and London: Routledge/Taylor Francis, 2016.
2. Anderson, M., *Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World*, 1996, Cambridge.
3. Blanchard, J. F. 2003. *Maritime Issues in Asia: The Problem of Adolescence*. In *Asian Security Order: Instrumental and Normative Feature*.
4. Bowman Isaih, *The strategy of territorial conflict*, *Foreign Affairs*, 24, 2 January
5. Bruce A. Elleman, Michael R. Nichols and Matthew J. Ouimet, A Historical Reevaluation of America's Role in the Kuril Islands Dispute, *Pacific Affairs*, Nr. 71, Nr. 4 (Winter, 1998-1999).
6. Ben-Yehuda, H. *Territoriality and War in International Crises: Theory and Findings*, 2007.
7. Hensel, Paul R. "Territory: Theory and Evidence on Geography and Conflict." In *What Do We Know about War?* Edited by John A. Vasquez, Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2000.
8. Emmers, Ralf, *Geopolitics and Maritime Territorial Disputes in East Asia*.
9. Forsberg, Tuomas. *Explaining Territorial Disputes: From Power Politics to Normative Reasons*, *Journal of Peace Research*, Vol. 33, No. 4. 1996.
10. Fravel, Taylor M., *Power Shifts and Escalation: Explaining China's Use of Force in Territorial Disputes*, *International Security*, Vol. 32, No. 3 (Winter, 2007/2008).
11. Hui-Yi Katherine Tseng, *The Taiwan Dilemma in the Diaoyu/Diaoyutai/Senkaku Islands Sovereignty Dispute*, *American Journal of Chinese Studies*, Vol. 21, SPECIAL ISSUE (JUNE 2014),
12. Hughes W., Christopher, *Japan's Remilitarisation*, 2010.
13. Ikeda, Takashi. *Getting Senkaku History Right*. *The Diplomat*. Retrieved 15 January 2014
14. Huth K., Paul, *Stanting your ground: Territorial Disputes and International Conflict*
15. John Allphin Moore, Jerry Pubantz. *Encyclopedia of the United Nations*. Infobase Publishing, 2008.
16. Koji Furukawa, "Bordering Japan: Towards a Comprehensive Perspective," *Journal of Borderlands Studies* , Vol. 26 (3), 2011.
17. Logan, Justin, *What would Japanese remilitarisation mean for Asian Power Dynamic?*, 2012.
18. Manicom, James , *IR Theory and Asia's Maritime Territorial Disputes*, 2006, Newcastle.
19. Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton.
20. Junwu, Pan, *Toward a new Framework for peaceful Settlement of China's territorial and boundary disputes*, 2009, Boston
21. Seokwoo Lee, *Territorial Disputes Among Japan, China and Taiwan Concerning the Senkaku Islands*, 2002, University of Durham
22. Senese, Paul D.; Vasquez, John A. *The Steps To War: An Empirical Study*. Princeton, 2008, NJ: Princeton University.
23. Shigeyoshi, Ozaki. *The Senkaku Islands and Japan's Territorial Rights (Part 1)*, 2013. OPRF Center for Island Studies
24. Vasquez, John A. *The Power of Power Politics: A Critique*. New Brunswick, 1983, NJ: Rutgers University.
25. Walter B. F. "Explaining the Intractability of Territorial Conflict.", 2003, *International Studies Review* 5.

Internetiniai šaltiniai

1. <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2013/12/economist-explains-1>
2. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_territorial_disputes
3. Horowitz S., The Balance of Power: Formal Perfection and Practical Flaws. *Journal of Peace Research*, 2001. Internetinė prieiga: <http://jpr.sagepub.com/cgi/reprint/38/6/705>
4. Manyin E., Mark, The Senkakus (Diaoyu/Diaoyutai) Dispute: U.S. Treaty Obligations, 2016. Internetinė nuoroda: <https://fas.org/sgp/crs/row/R42761.pdf>.
5. Irkutsk Statement by the Prime Minister of Japan and the President of the Russian Federation on the Continuation of Future Negotiations on the Issue of a Peace Treaty: internetinė prieiga: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/pmv0103/state.html>
6. <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2017/09/11/editorials/five-years-nationalization-senkaku-islands/#.XsrdGmgzZPY>
7. Japan displays documents to defend claims to disputed isles". *The Washington Post*. Associated Press. 2018-01-25. Archived from the original on 2018-01-26.
8. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303532704579480660779784426>
9. <http://www.morvesti.ru/analitika/1692/81075/>
10. Shimabukuro Ayano, *Gaimusho kiroku bunsho ni miru kanshajo no ikisatsu*, (Background to the Letters of Thanks Based on Ministry of Foreign Affairs Records), *Ishigakishi Yaeyama hakubutsukan kiyo* (Bulletin of the Yaeyama Museum, Ishigaki City) 22 (2013), internetinė prieiga: https://www.spf.org/islandstudies/info_library/senkaku-islands-01-history--01_history025.html
11. <http://www.ssri-j.com/SSRC/takai/takai-18-20170522.pdf>,
12. Questions and Answers on Dokdo, Q14 in the official Dokdo Site by Ministry of Foreign Affairs of Republic of Korea. <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/faq.jsp> [
13. https://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm
14. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303532704579480660779784426>
15. <http://www.mofa.go.jp/territory/index.html>
16. <http://www.geopolitika.lt/?artc=911>
17. <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11664434>
18. <http://www.scmp.com/week-asia/geopolitics/article/2054810/can-russia-and-japan-resolve-kurils-territorial-dispute>
19. https://www.academia.edu/23500963/SOUTHERN_KURILES_NORTHERN_TERRITORIES_A_STUMBLING-BLOCK_IN_RUSSIA-JAPAN_RELATIONSHIP

Summary

The South East Asia-Pacific region is often associated with the greatest threat, where large-scale military conflict could arise. The main threat arises from the growing economic power of the People's Republic of China (hereinafter referred to as China) and, in parallel, the processes of remilitarization of Japan. However, the positions of other states also pose a threat to the security of the region: Š. The Korea-South Korea conflict, the territorial disputes between Vietnam and China, and so on. At the heart of the disputes in the region are maritime territorial conflicts, which have arisen in the Asia-Pacific region since the end of the Second World War. The cross-border territorial conflicts in the region are characterized by the fact that the vast majority of them are of a maritime rather than a continental nature. China's growing power is pushing Japan's ruling elite to change the foreign policy they followed in the twentieth century. Focus on economic development, with confidence and on the basis of security guarantees provided by the United States. The country's economic stagnation in recent years has also allowed Japan to pursue a more active and stronger nationalist foreign policy. Japan's main foreign policy issues are related to its territorial conflicts. Japan has territorial disputes with more than one country, they have been going on for more than a decade and are therefore extremely complex and complex and difficult to resolve. This is due to several factors: 1) Japan's territorial conflicts with other countries in the region date back to the 19th century.. – 20th century's legacy of imperial expansion which, unlike Germany after World War II, failed to abandon. 2) Growing nationalism in Japan and other societies and politicians in Southeast Asia and the Pacific contributes to the escalation and escalation of territorial conflicts. 3) Complex history of Southeast Asian countries in the 19th - 20th centuries. Lack of historical meeting between the countries of the region. 4) The growth of Chinese power and the pursuit of recovery in the 19th - 20th centuries. lost territories have failed. 5) Maritime territorial specificity compared to continental areas: economic benefits, security and strategic advantage. As already mentioned, this problem is regional in nature, so the influence of other players is not decisive. Nevertheless, the role of the United States is also important here, especially with regard to the Sino-Japanese dispute over the Senkak Islands. It should be noted that the United States itself cannot resolve these disputes arbitrarily, and, objectively speaking, does not have the leverage to do so. The main goal of the US is to curb the escalation of disputes so that they do not cross borders and turn into real military conflicts between the countries of the region. During the Cold War, Japan was sometimes described as a country of peace, sometimes with comparisons to post-war and Nazi-abandoned Germany. In contrast to the continental border conflicts that took place at the time, such as competition between China and the Soviets. However, when the maritime border was "discovered" and defined in the 1970s, the process of

countries seeking a safe sea area accelerated and competition at sea for the islands there became as intense as continental competition. Japan's territorial dispute includes three groups of islands: the Northern Territories (otherwise known as the Kuril Islands, a territorial dispute with the Russian Federation); The Senkaku Islands (the Chinese call them Diaoyu, the conflict with China; claims to the islands also mean Taiwan); as well as a maritime territorial dispute over the Takeshima Islands (an island otherwise known as Dokdo, a dispute with South Korea). What is important is that Japan itself owns only the Senkak Islands, but it is because of them that the tension is greatest in the whole region. The genesis of the Senkaku Islands dispute can be traced back to 1895. After the restoration of the Meiji, the Japanese Empire occupied these islands on the legal principle of terra null. 1951 The San Francisco Peace Agreement noted that the Senkaku Islands remain an integral part of the Japanese state. In 1972, after the end of the US occupation of Okinawa (which included the Senkaku Islands), Japan de jure regained control of those islands. China's goal was to keep the dispute between these islands in the international system. Still, in 2012. Japan de facto took control of these areas as it bought them from private owners. This has led to one of the biggest confrontations between China and Japan since the end of World War II. The second group of disputes over Japan's maritime territories consists of the Takeshima Islands.